

CK

CAMPUS KRANT

KU LEUVEN

Iedereen toegang! Maar hoe?

Wie schrijft die blijft, dat geldt zeker ook voor wetenschappers. Maar wie wil lezen wat hun eureka-momenten zoal hebben opgeleverd, stoot vaak nog op een betaalmuur. Voer voor discussie.

Onderzoek gebeurt meestal met belastinggeld, maar de resultaten zijn niet zomaar toegankelijk voor elke belastingbetaler. Als je een paper van een wetenschapper wil lezen, moet je meestal een abonnement hebben op het vakblad waarin die verschijnt. Dat betekent ook dat bibliotheken van onderzoeksinstellingen miljoenen per jaar uitgeven aan abonnementen.

Die betaalmuur ligt al een tijdje onder vuur. Er gaan steeds meer stemmen op voor open access: wereldwijd moet elke lezer gratis toegang kunnen hebben tot onderzoeksresultaten. Die roep werd inmiddels deels

ingewilligd, maar niet altijd op de manier die de pleitbezorgers voor ogen hadden. Veel uitgeverijen zijn overgeschakeld op een hybride model: de auteur kan kiezen voor closed of open access. Wetenschappers die voor dat laatste kiezen, betalen een open access fee van 2.000 à 3.000 euro per artikel. Waar het vroeger de minder gegoede lezer was die uitgesloten werd, dreigt dat nu de minder gegoede wetenschapper te worden.

De wetenschappers zelf bekijken het elk vanuit hun eigen standpunt, ook afhankelijk van de situatie in hun vakgebied. De geestdrift voor open access varieert van lauw tot militant. Ondertussen leggen onderzoeksfondsen het steeds meer op als voorwaarde voor financiering.

Met andere woorden: open access klinkt eenvoudiger dan het is.

Lees meer op P.04

Ik
bril,
jij
brilt,
...

Mogen onze opticiens zich in de handen wrijven? In sommige Aziatische gebieden is vandaag al 85 procent van de jongeren bijziend, en ook in de VS en Europa lijkt myopie aan een gestage opmars bezig. Wie de bril wil buitenhouden, moet ook zelf de deur uit, zegt oogarts Ingele Casteels: "Aan de ouders van bijziende patiëntjes vragen we altijd: spelen ze wel voldoende buiten?"

Lees meer op P.20

"OP HET PODIUM KREEG IK SOMS WEER EEN THUISGEVOEL"

Doctoraat: wat kan theatermaken betekenen voor jonge vluchtelingen?

2

EVEN Vlieg OP DE MUUR IN HET ARENBERGKASTEEL

Tentoonstelling doet proeven van adellijke wooncultuur

10

DRONE-ONTWERPER SCHEERT HOGE TOPPEN

Ingenieur met kunstbeen gaat van klimmuur naar Robinson-eiland

12

"OFWEL ZIE IK SPIERWIT, OFWEL VUURROOD"

Op kot: mountainbiketopper Erno McCrae

18

Verschijnt maandelijks, uitgez. juli en aug.
Afgiftelokator 2099 Antwerpen X
erkenning: p303221

Tijdschrift - toelating gesloten verpakking
2099 Antwerpen X
n° BC 6379
PB-nr. B-4883

“

OVERLEVEN IN PLAATS VAN LEVEN, DAT NOOIT MEER

Leven na Leuven:
Femna-directeur
Eva Brumagne

16

© KU Leuven | Rob Stevens

RECHT OP INZAGE EN VERWIJDERING MOEILIK IN PRAKTIJK TE BRENGEN

Privédata op internet: gegeven is gegeven?

Terwijl we zorgeloos surfen, appen en liken, geven we internetreuzen als Facebook en Google onze privégegevens cadeau. Als je vraagt welke data ze precies hebben, komt het antwoord moeizaam of soms nooit, stelde expert gegevensrecht Jef Ausloos vast. Je recht op verwijdering uitoefenen is nog moeilijker. "Als bedrijven zeggen dat ze je gegevens hebben verwijderd, moet je ze eigenlijk op hun woord geloven ... Je kan het niet controleren."

Pieter-Jan Borgelien

Zaterdagavond. We hebben een Tinder-date geregeld en zoeken op Google Maps de kortste route naar de afgesproken plek. Terwijl we op de bus wachten, scrollen we door onze Facebook-tijdlijn en delen enkele likes uit. Via Google Search snorren we de beste openingszinnen op, terwijl we die ene vriend bedanken die ons via WhatsApp succes wenst. De date wordt niks, maar we hebben toch iemand een fijne avond bezorgd: de internetbedrijven die heel wat nuttige data in de schoot geworpen kregen.

"Online worden we quasi voortdurend gevolgd", zegt Jef Ausloos van het Centrum voor IT & IE Recht, die voor zijn doctoraat onderzoek deed naar gegevensbescherming. "Veel websites maken gebruik van cookies, bestandjes met gebruikersinformatie, waarmee ze ons surfgedrag in

kaart brengen. De grootste dataverzamelaars zijn technologie-reuzen zoals Google en Facebook, die over verschillende diensten en applicaties beschikken, en op korte tijd erg machtig zijn geworden. Al valt moeilijk te zeggen wat ze precies over je weten, omdat ze die gegevens niet prijsgeven. Ze halen doorgaans het bedrijfsgeheim aan: 'Coca-Cola verkapt zijn recept toch ook niet?'"

Verborgen pixels

Wat we wél weten? "Dat Google toegang heeft tot je locatiegegevens via Google Maps, bijvoorbeeld. Het bedrijf kent ook je interesses, door de termen die je ingeeft in haar zoekmachine. En Google is ook nog eens eigenaar van smartphonebesturingssysteem Android. Smartphones zitten vol gevoelige sensoren die data ver-

zamelen. De ingebouwde accelerometer telt je stappen door trillingen te meten, maar je komt er ook mee te weten of iemand vaak de fiets, auto of tram neemt. Facebook sprokkelt informatie op haar socialmediaplatform én volgt ons gewone surfgedrag. Via de 'Like'-knop, die in veel websites is geïntegreerd, of met verborgen pixels."

“ Als je ziet dat je wekker-app zicht heeft op je contacten, stel je dan de vraag waarom.

Lees verder op P.07

MEGAFOON

Vaak denken ouders: ze zullen nog weleens thuis komen slapen, ook al denkt het kind daar anders over.

Professor architectuurtheorie **Hilde Heynen** verklaart waarom het wat tijd kost voor ouders hun eigen stempel durven te drukken op de kamer van hun kinderen, nadat die het nest hebben verlaten. Er gaan ook zelden grote verbouwingen mee gepaard: koppels gebruiken ze om apart te gaan slapen, of er komen fitnessstoestellen, een strijkkamer, een studeerkamer, ...

(Plus Magazine, 18/10/2018)

Pas als het denkbaar wordt dat een verkrachtende, quasi-analfabete, compulsief liegende, en groothedswaanzinnige zwarte het tot president kan schoppen, is er reden om te hopen dat meer gelijkheid een echte optie wordt.

Docent Amerikaanse literatuur **Pieter Vermeulen** trekt een pittige conclusie uit een boek van de zwarte Amerikaanse intellectueel Ta-Nehisi Coates over de uitzichtloze raciale ongelijkheid in de VS. Als Obama toont dat voor zwarten alles mogelijk is als ze maar twee keer zo hard werken als de rest, bewijst Trump dat er voor blanken die half zo hard werken als zwarten nog altijd veel meer mogelijk is, aldus Coates.

(Karakter, september 2018)

JORIS

Adellijk wonen op z'n Arenbergs: hoe zag het leven in en rond het kasteel eruit?
Lees het artikel op P.10

DOCTORAATSONDERZOEK
BRENGT SYRISCHE JONGEREN OP DE PLANKEN

“Theater heeft me sterker gemaakt”

Wat kan theater betekenen voor gevluchte jongeren? Kan samen een voorstelling maken negatieve ervaringen ombuigen? Sofie de Smet vraagt het zich af in haar doctoraatsonderzoek in de Psychologie en de Theaterwetenschappen. Op zoek naar antwoorden nam ze regisseur Mokhallad Rasem onder de arm. Samen met negen Syrische jongeren maakten ze de voorstelling *Tijdelijk*, die je op 20 november in STUK kunt zien tijdens UUR KULTUUR.

Tekst: Ines Minten | Foto's: Steff Nellis

Ik wist niet zeker of ik echt wou spelen. Maar uiteindelijk heb ik het toch gedaan: ik heb de mooiste baard van alle deelnemers, dus die moest in het stuk”, grapt Asaad Merza, één van de acteurs die je in *Tijdelijk* aan het werk ziet. Hij is fotograaf en had in Syrië nooit theater gespeeld. Toen Sofie hem voorstelde om in haar project te stappen, leek dat hem wel wat. “Ik wou vooral iets *doen*, zelf, hier. En ik dacht dat ik vast iets zou opsteken van een theaterproject. Dat was ook zo: ik heb er veel uit geleerd.”

Turkiah Allour had heel specifieke redenen om mee te doen. “Voor mij was het ontzettend belangrijk om een positief beeld van vluchtelingen op te hangen. Ik schaamde me er soms over dat ik een vluchteling ben, omdat ik mensen hoorde beweren dat vluchtelingen alleen maar uit zijn op hun belastinggeld.” Dat soort uitspraken komt hard aan bij haar. “Ik studeer bedrijfsmanagement-accountancy, zodat ik later iets kan terugdoen voor België en een echte maatschappelijke rol zal kunnen spelen.”

Ze hoopte ook dat theatermaken haar meer kracht zou geven om dat doel te bereiken en haar wat minder verlegen zou maken. “En ik heb toch echt de indruk dat het mijn persoonlijkheid sterker heeft gemaakt.”

Voorbij het woord

In haar doctoraat – een *joint PhD* tussen

Sofie De Smet:

Ik praatte met de spelers om te ontdekken wat hen kracht of hoop gaf in het repetitieproces en in het contact met het publiek, maar ook waar ze aarzelden of wat er moeilijker liep.

de KU Leuven (Educatie, Cultuur & Samenleving) en de UGent (S:PAM) – onderzoekt Sofie de Smet welke rol theater kan spelen bij traumaherstel. “Ik probeer psychologie en theaterwetenschappen te verbinden door op zoek te gaan naar een theatertaal die het woord overstijgt, en zich dus meer toespitst op het symbolische en het lichaam: hoe kunnen we non-verbaal verhalen vertellen?”

Aanvankelijk werd er tijdens de workshops veel over politiek gepraat, over wat iedereen had meegemaakt. “Maar dat hebben we daarna weer losgelaten. De jongeren wilden vooral spelen en genieten”, zegt regisseur Mokhallad Rasem.

mensen die hun land, huis en familie verloren zijn, en nu dus niets meer te verliezen hebben. Uiteindelijk gaat de voorstelling voor mij over op zoek gaan naar een nieuwe wereld, weliswaar met de bagage van de oude wereld op je rug.”

Tijdens de eerste helft van de voorstelling ligt er een gouden kroon vooraan op de scène. Onaangeroerd, op de grond. Tot een van de spelers de kroon opdraagt en opzet. Opeens gaat de voorstelling over macht, en, automatisch, over machtsmisbruik. Zoals alle scènes in *Tijdelijk* kwam ook deze voort uit improvisatie-oefeningen. ‘Jij speelt nu de machthebber, niet het slachtoffer van de macht. Wat ga je doen?’ luidde de opdracht. Mokhallad Rasem: “De ene deed de anderen lopen of op de grond gaan liggen, een volgende liet ze dansen of zingen. Tijdens zo’n oefening voel je dat er in elk mens iets hard zit, dat wraak wil. Macht groeit en doet iets met je.”

Het einde van de machtsscène vormt een mooi en breekbaar moment in het stuk. “Tijdens de repetities weigerde één van de spelers de machtspositie opeens”, vertelt Sofie de Smet. “Door er een scène van te maken, en het dus allemaal te herhalen, is het iets heel hoopgevends geworden in het proces.” Dat beaamt deelnemer Ghaith Alhussein: “Toen die speler de macht niet wou aannemen, voelde ik aan dat hij iemand was die al genoeg verloren heeft door macht. Hij wou iets veranderen, hij wou dat het beter zou worden voor de mensen. Misschien was hij daardoor net wél de geschikte persoon om de macht te krijgen. Het was indrukwekkend.”

Dromen

Het is duidelijk dat de voorstelling voor alle deelnemers een bijzondere betekenis heeft. “Ik las vroeger, in Syrië, veel boeken en hield van theater”, legt Razan Ismael uit. “Ik heb ook zelf theater gemaakt met kinderen. Dus heb ik deze kans meteen gegrepen. Ik heb teksten voor de voorstelling geschreven, waarmee ik over mijn gevoelens kon vertellen en over de belangrijkste persoon in mijn leven: mijn moeder.” Nu studeert Razan verpleegkunde. Misschien pikt ze daarna het theater wel weer op. “Of ik schrijf een boek. Ik heb nog heel veel dromen en de hoop dat ze uit zullen komen.”

Ghaith Alhussein wou in de eerste plaats aan het publiek vertellen dat het niet te snel mag oordelen. “Beslis niet of ik goed of slecht ben door alleen maar te kijken naar hoe ik eruitzie.” Tijdens de repetities heeft hij nog enkele nieuwe woorden Nederlands geleerd, wat mooi meegenomen was, lacht hij. “Maar vooral was de voorstelling een toffe, simpele, goede manier om een verhaal te vertellen. Tijdens de repetities en de voorstellingen voelde ik soms iets wat ik in Syrië had achtergelaten en nu af en toe weer terugvond. Hoe moet ik het uitdrukken? Het gevoel thuis te zijn, misschien?”

Ze vond die aanpak terug in het werk van Mokhallad Rasem, die als regisseur verbonden is aan het Antwerpse Toneelhuis. “Dus vroeg ik hem of hij een voorstelling wou maken met jongeren die naar België zijn gevlucht. Het zou gaan over hun verhaal, hun traject en hun leven in België.” Het moest een gezamenlijke zoektocht worden naar hoe ze die verhalen naar een publiek konden brengen, en naar de kracht van theater, beweging en humor.

Spelen en genieten

Mokhallad Rasem was onmiddellijk enthousiast. Om de deelnemers – jongeren tussen 19 en 26 – te leren kennen en de dialoog tussen hen te openen, begon hij met workshops. “Daarin kwam veel naar boven”, vertelt hij, “omdat ze allemaal uit Syrië komen en dus eenzelfde verleden hebben. Natuurlijk heeft elke deelnemer zijn of haar eigen verhaal, maar je voelde goed aan dat ze samen een sterke groep begonnen te vormen.”

Aanvankelijk werd er veel over politiek gepraat, over wat iedereen had meegemaakt. “Maar dat hebben we daarna weer losgelaten. De jongeren wilden vooral spelen en genieten”, zegt Mokhallad Rasem. Stilaan kwamen de talenten bovendien. Er was een danser bij, iemand bleek goed te kunnen zingen, enkele anderen begonnen ver-

woed teksten te schrijven. Het kreeg allemaal zijn plek.

De voorstelling opent met een paar van die teksten, in het Arabisch en het Nederlands: “*Wanneer je afscheid neemt van je familie, om je te storten in de bittere tocht van vervreemding. Je gaat weg en kunt niet naar hen omkijken. Wanneer je de laatste, triestige avond doorbrengt in het bijzijn van vrienden die je hierna niet meer zal zien (...). Op dat moment raak je verward tussen sterkte en zwakte. Wanneer je een vaderland en een woning verliest, dan mis je straten en gebeurtenissen.*”

Theater in therapie

Sofie de Smet was bij elke workshop en repetitie aanwezig, in de rol van onderzoeker én dramaturg. “Ik deed bepaalde opdrachten mee, observeerde, en dacht mee na over wat er allemaal gebeurde tijdens de repetities. Daarover praatte ik achteraf met de spelers, om te ontdekken wat hen kracht of hoop gaf in het repetitieproces en in het contact met het publiek, maar ook waar ze aarzelden of wat er moeilijker liep.”

“Uiteindelijk wil ik bekijken wat we uit zulke projecten kunnen leren. Wat vertellen ze ons over herstel? Wat kan theater waarin gevluchte jongeren het woord nemen teweegbrengen in de Belgische samenleving? En kan je zo’n cre-

atieve theatertaal bijvoorbeeld ook gebruiken in psychotherapeutisch werk met kinderen, jongeren of families?”

“

Deelnemer
Turkiah Allour:

Voor mij was het ontzettend belangrijk om een positief beeld van vluchtelingen op te hangen. Ik hoorde mensen beweren dat vluchtelingen alleen maar uit zijn op hun belastinggeld.

Macht groeit

Tijdelijk bestaat uit een aaneenschakeling van scènes en vaak ontroerende tableaux vivants. Soms is er tekst, vaak spreken de beelden voor zich. Mokhallad Rasem: “Het is geen klassiek stuk met een begin, midden en einde. Ik wilde een tableau vivant maken van

‘Tijdelijk’ is te zien tijdens UUR KULTUUR op dinsdag 20 november om 21u in STUK. Tickets: gratis voor studenten met Cultuurkaart KU Leuven, 11 euro voor studenten en personeel, 13 euro voor anderen. Info en tickets: www.kuleuven.be/cultuur

Campuskrant mag twee duotickets weggeven voor de voorstelling. Stuur vóór 10 november een e-mail met onderwerp ‘duotickets Tijdelijk’ en uw adresgegevens naar nieuws@kuleuven.be. De winnaars worden persoonlijk op de hoogte gebracht.

Alle teksten die de deelnemers tijdens het creatieproces schreven, werden gebundeld in het boek ‘Tijdelijk’ (Scribis, Gent, vertaald door Lore Baeten)

DOSSIER OPEN ACCESS

HOE ZORG JE ERVOOR DAT IEDEREEN DE VRUCHTEN VAN ONDERZOEK KAN PLUKKEN?

Een betaalmuur sloop je niet zomaar

Het is her en der hommeles tussen wetenschappelijke uitgeverijen en hun leveranciers en klanten: wetenschappers betalen om artikels te mogen publiceren en bibliotheken van onderzoeksinstituten moeten prijzige abonnementen nemen om die artikels vervolgens toegankelijk te maken. De roep om *open access* – gratis toegang tot onderzoeksresultaten voor iedereen – werd deels ingewilligd, maar niet altijd op de manier die de pleitbezorgers voor ogen hadden. We schetsen het landschap.

TEKST: Ilse Frederickx | CARTOONS: Joris Snaet

Stel, je bent een wetenschapper. Je experiment in het laboratorium is geslaagd of je hebt een schat uit de oudheid opgegraven. Nu kan je net zoals Archimedes je bad uit springen, naakt de straat op lopen en luidkeels ‘Eureka!’ roepen. Maar om te blijven moet je schrijven. De officiële weg om wetenschappelijk nieuws te verkondigen, luidt: publiceren. (Dat deed Archimedes ook trouwens.) Dus kruipen onderzoekers vaak in de pen: ze schrijven boeken of artikels in wetenschappelijke vakbladen – *journals*. Online of op papier, of een combinatie van beide.

Stel, je bent een andere wetenschapper en je wil graag lezen wat je collega ontdekt heeft. Dan moet je meestal betalen: voor het boek van de collega, of voor een abonnement op een tijdschrift. Klinkt logisch: we betalen ook voor online toegang tot sommige krantenartikelen of voor een nieuw Harry Potter-boek. Maar

als het over wetenschap gaat, ligt die betaalmuur wat moeilijker: het meeste onderzoek gebeurt met belastinggeld, maar de resultaten zijn dus niet toegankelijk voor elke belastingbetaler ...

Goud met een bijmaakje

Waar een betaalmuur staat, zullen mensen paadjes eromheen zoeken. Zo heeft de wetenschap zijn eigen piratensite, opgericht door een hackende studente uit Kazachstan die er genoeg van had om te betalen voor een paper. Wie het legaal wil houden, kan ook een kopie van een publicatie vragen bij de auteur. De uitgeverijen staan meestal wel toe dat auteurs zelf een aantal exemplaren van hun werk rechtstreeks aan collega's geven.

Dat zijn niet meer dan lapmiddelen. De laatste jaren gaan er steeds meer stemmen op om van *closed access* (zie kader hieronder) definitief over te stappen naar *open access*. Een eerste vorm is *green*

open access: daarbij stellen onderzoekers zelf een versie van hun wetenschappelijk werk beschikbaar in een digitaal archief. Met andere woorden, dit is ‘zelfarchiveren’ naast traditioneel publiceren.

De rekening is grotendeels verschoven van lezer naar auteur. Waar het vroeger de minder gegoede lezer was die uitgesloten werd, is dat nu de minder gegoede wetenschapper.

De *real thing is gold open access*: wetenschappers publiceren bij een uitgeverij die de finale versie van hun artikel of boek onmiddellijk gratis toegankelijk online zet. Zo bereiken ze meer lezers en krijgen ze meer citaties – niet onbelangrijk voor hun cv.

Maar het is niet al goud wat blinkt. In dit systeem hebben uitgeverijen geen inkomsten meer uit lezersabonnementen. Dus vragen ze de auteur een *author fee*, waarmee ze minstens de kosten van de publicatie kunnen dekken. Meestal rekenen ze daar een winstmarge bovenop. Geen wonder dat nieuwe *gold open access*-journals als paddenstoelen uit de grond rijzen.

Twee walletjes

Veel uitgeverijen zijn ondertussen overgeschakeld op een hybride model: de auteur kan kiezen voor *closed* of *open access*. Ga je voor dat laatste, dan betaal je als wetenschapper een *open access fee* – zo'n 2.000 à 3.000 euro voor een artikel. De gratis toegang voor de lezer geldt dan wel enkel per artikel – voor een jaarabonnement moet je nog steeds betalen. Deze uitgeverijen doen dus aan *double dipping*: ze eten van beide walletjes, auteurs én lezers.

De rekening is hiermee grotendeels verschoven van lezer naar auteur. Velen

Hoe publiceert je wetenschap 'old school'?

Even een stapje terug. Als je als wetenschapper *old school* publiceert, dan betaalt de lezer voor toegang. Maar hoe werkt die betaalmuur? Een voorbeeld.

1. Klinisch psychologe Julia schrijft haar onderzoeksresultaten neer in een *paper* en dient die in bij een wetenschappelijk vakblad van een uitgeverij als Elsevier of Springer.

2. De – onbezoldigde – hoofdredacteur van de journal is Bruce, een professor klinische psychologie van een buitenlandse universiteit. Hij beslist of het de moeite loont en stuurt het door naar twee vakgenoten van andere universiteiten voor een beoordeling (*peer review*). Zij kijken de paper na – ook onbezoldigd – en sturen hun opmerkingen door naar Bruce.

3. Julia herwerkt haar paper verschillende keren na feedback van Bregt. Maar dan volgt goed nieuws: de paper

wordt gepubliceerd!

4. Julia krijgt meteen ook een rekening gepresenteerd. Een auteur moet normaal gezien niets betalen om te publiceren. Maar als je extraatjes wil wel. Vermits Julia vindt dat de grafieken in haar artikel niet zonder felle kleurtjes kunnen, moet ze 1.500 dollar ophoesten.

5. De uitgeverij laat de paper lay-outen, in pdf-formaat omzetten en online plaatsen. Als de journal ook een papieren variant heeft, verschijnt het artikel ook daarin.

6. Nu de paper online staat, wil Julia graag het resultaat zien. Als lezer zou ze nu normaal gezien op een betaalmuur botsen. Gelukkig betaalt haar universiteitsbibliotheek elk jaar de abonnementskosten voor een hele reeks journals.

In dit *closed access*-systeem betaalt de lezer dus voor toegang, in vele gevallen via de bibliotheek van zijn of haar onderzoeksinstituut. De Leuvense universiteitsbibliotheek besteedt bijna 9 miljoen euro per jaar aan abonnementen. Als wetenschapper in een minder gegoede onderzoeksinstituut val je soms uit de boot. Ook journalisten, bedrijven en beleidsmakers hebben meestal geen toegang. Het grote nadeel van *closed access* voor wetenschapper Julia zelf? Minder mensen lezen haar artikel, en ze wordt minder geciteerd. Minder impact op haar vakgebied dus.

Bovendien betalen onderzoeksinstituten tweemaal. Eén keer via hun bib en een tweede keer via het onbetaald werk van onderzoekers die artikels nakijken en redigeren. Auteurs moeten bovendien hun onderzoeksbudget of eigen middelen aanspreken voor extraatjes, zoals extra pagina's of een vermelding op de voorpagina. Soms zijn er zelfs *submission fees* om alleen nog maar een artikel in te dienen, zonder garantie op publicatie. De som van alle publicatiekosten bij alle onderzoekseenheden aan de KU Leuven bedraagt jaarlijks minstens een half miljoen euro. (if)

vragen zich af of daarmee ook de ongelijkheid niet verschoven is. Waar het in *closed access* de minder gegoede lezer was die uitgesloten werd, is dat nu de minder gegoede wetenschapper. Bovendien leggen de instellingen die de centen leveren, zoals de Europese Commissie, *open access* meer en meer als voorwaarde op voor financiering.

Deals en boycotts

Dan maar onderhandelen met de uitgeverijen, denken sommigen. In het buitenland probeerden al verschillende consortia van universiteiten een deal te sluiten die de kosten van de bibliotheken en de publicatiekosten van wetenschappers in één contract bundelt. Dat draaide uit op een bikkelarde juridische strijd. In Zweden en Duitsland sprongen de onderhandelingen af en zitten bibliotheken van onderzoeksinstituten zonder toegang tot artikels.

Al hoeft dat scenario niet noodzakelijk een probleem te zijn, zeggen de voorstanders van *open access*. Als de hoge abonnementskosten voor bibliotheken wegvallen, komt er budget vrij om te investeren in bestaande *gold open access*-initiatieven of om daar zelf mee te beginnen. Verschillende consortia van bibliotheken geven bijvoorbeeld hun eigen *open access*-journal uit.

Er beweegt dus heel wat. Om de druk op de multinational-uitgeverijen nog wat op te voeren, worden onderzoekers hier en daar opgeroepen tot een boycot: stop met je diensten te verlenen als lid van een redactieraad of als *peer reviewer* voor de commerciële jongens.

Grote jongens en nichespelers

En de wetenschappers zelf? Die bekijken het elk vanuit hun eigen standpunt. Ze herkennen zich niet allemaal in de geschetste problemen. In elk vakgebied bepalen de publicatiegewoontes mee of *open access* een issue is. Ingenieurs publiceren bijvoorbeeld vooral via conferenties en zijn minder gefocust op publicaties in journals.

Waar een betaalmuur staat, zullen mensen paadjes eromheen zoeken. Zo heeft de wetenschap zijn eigen piratensite, opgericht door een hackende studente uit Kazachstan die er genoeg van had om te betalen voor een paper.

De publicatiemarkt verschilt ook van vakgebied tot vakgebied. Uitgeverijen van boeken en journals bestrijken immers een heel gamma: van klein naar groot, van non-profit naar commercieel. De kritiek die er is, draait meestal om de *big five* – RELX (het vroegere Reed Elsevier), Springer, Wiley-Blackwell, Taylor & Francis en SAGE. Zij geven samen meer dan de helft van de peer-reviewed academische publicaties uit. De journals in hun portfolio werken veelal met het

hybride *open-access*-model. Maar die grote jongens zijn niet in alle domeinen actief: zo laten ze religiewetenschap, letteren en filosofie grotendeels aan zich voorbij gaan.

Naast de *big five* en een heleboel nichespelers heb je non-profituitgevers: zelfbedruipende universitaire uitgeverijen, consortia van bibliotheken of verenigingen van academici die zelf starten met de uitgave van *open access*-journals of -boeken. Niet verrassend vind je die initiatieven vooral in de domeinen waar de grote spelers een klein marktaandeel hebben. In letteren ligt het veld bijvoorbeeld veel meer open dan bij sociologie of psychologie, waar de *big five* zeventig procent van de artikels uitgeven.

En dan zijn er nog de boeken, die meestal wat vergeten worden in de *open access*-discussie. Die markt is wat later op gang gekomen omdat de kosten hoger liggen in vergelijking met een artikel. Aangezien een auteur bij het schrijven van een boek een veel groter pakket van diensten van de uitgeverij krijgt, lijkt daar minder discussie te ontstaan over de centen. Boeken spelen ook niet in alle domeinen een even grote rol.

Van lauw tot militant

In theorie steunen de meeste onderzoekers het *open access*-principe. Maar in de praktijk draait de beslissing vooral om prioriteiten op financieel vlak. Voor wie een klein doelpubliek van gespecialiseerde collega's wil bereiken, is investeren in *open access* bijvoorbeeld geen must.

De evaluatie van onderzoekers speelt ook een rol: die draait om publicaties in topjournals die je veel citaties opleveren. Dan heb je als onderzoeker soms een beperkte waaier aan *open access*-tijdschriften om uit te kiezen. Dus vragen wetenschappers zich af: als je *open access* wil stimuleren, dienen onze evaluatiecriteria dan ook niet aangepast?

Met andere woorden, in onderzoeksinstituten verloopt het omschakelen naar *open access* met verschillende snelheden. Bibliotheken zijn uiteraard grote voorstanders: zij betalen zich blauw aan jaarabonnementen voor *closed access*-publicaties. Bij de onderzoekers varieert het enthousiasme van lauw tot militant.

Een groep nationale onderzoeksfondsen uit verschillende Europese landen kondigde in september van dit jaar alvast Plan S aan: tegen 2020 moet alle onderzoek dat zij financieren verschijnen in een *open access*-journal of -platform. De Belgische spelers – het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) en het Fonds de la Recherche Scientifique (FNRS) – hebben nog niet beslist. Wordt ongetwijfeld vervolgd. ┘

Open access aan de KU Leuven

De KU Leuven steunt al langer een aantal internationale initiatieven voor vrije toegang tot onderzoek, zoals de Open Library of Humanities. Daarnaast ondersteunt de universiteit *open access* via LIRIAS en het Fair Open Access Fonds.

LIRIAS

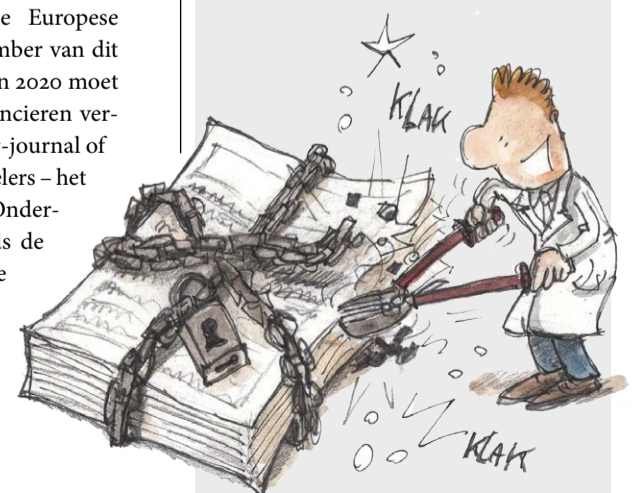
LIRIAS is de academische databank van de Associatie KU Leuven. Onderzoekers kunnen er hun publicaties ingeven: niet alleen een beschrijving, maar ook een versie van de publicatie zelf en eventueel bijhorende databestanden. Indien gewenst kan een wetenschapper dit alles openstellen voor het publiek. Een toepassing van *green open access* dus. Het platform wordt beheerd door de Dienst Onderzoekscoördinatie, KU Leuven Bibliotheken en talrijke lokale beheerders. Er bestaat ook een Open Access Steunpunt dat onderzoekers helpt bij het uitpluizen van de contracten van uitgeverijen, zodat de wettelijk toegelaten versie van de publicatie publiek beschikbaar is.

Fair Open Access Fonds

Bij dit fonds kunnen auteurs een financiële tegemoetkoming aanvragen voor een *open access*-uitgave. Bij artikels moet het gaan om tijdschriften waarvan de uitgeverij transparant is over haar kosten. De *article processing charge* (APC) mag niet meer dan 1.000 euro bedragen. Op dit deel van het fonds kunnen enkel KU Leuven-onderzoekers een beroep doen.

Voor *open access*-boeken gaat het om uitgaves van Leuven University Press. Sinds 2014 geeft deze academische uitgeverij e-boeken uit die gratis te downloaden zijn voor de lezer. De basiskost voor een *open access*-e-book van 200 à 300 pagina's is 6.500 euro exclusief BTW. KU Leuven-onderzoekers krijgen via het fonds twee derde van de kost terugbetaald, niet-KU Leuven-auteurs één derde. (if)

Meer info over open access aan de KU Leuven: www.kuleuven.be/english/research/scholcomm/bib.kuleuven.be/onderzoek/open-access/

Een uitgebreide versie van dit dossier vindt u op nieuws.kuleuven.be/openaccess

Waar technologie en social profit samenkomen, gebeuren interessante dingen. Dat bewijzen de oplossingen op maat die deze studenten vorig academiejaar bedachten. Beide projecten werden bekroond met een Cera Award, een prijs die elk jaar wordt uitgereikt aan studenten die hun technische vaardigheden inzetten voor sociale doeleinden.

TEKST: Lien Lammar
FOTO'S: Rob Stevens

Een app waar muziek in zit

Een multidisciplinair studententeam bedacht 'My Musical Drawing', een app die kinderen met autismespectrumstoornis helpt om te communiceren.

Wie de studenten vraagt naar hun studierichting, krijgt heel uiteenlopende antwoorden: van informatica en biomedische wetenschappen tot economie en architectuur. Ze kenden elkaar niet, tot ze zich vorig jaar inschreven voor PiP (*Product Innovation Project*), een opleidingsonderdeel waarbij studenten van verschillende faculteiten hun creativiteit en vaardigheden inzetten om een praktisch vraagstuk op te lossen.

De uitdaging op het bord van deze studenten: hoe kan je sociale isolatie doorbreken en communicatie stimuleren aan de hand van muziek? "Als doelgroep hebben we kinderen met ASS of autismespectrumstoornis genomen", vertelt Lore De Valck (21). "Zij hebben

vaak moeite om zich uit te drukken en om te communiceren met anderen."

Praktische oplossingen bedenken doe je niet vanachter je bureau, dus trokken de studenten naar twee scholen die buitengewoon onderwijs aanbieden aan kinderen met ASS. Na een korte kennismaking met de leerlingen gooiden de studenten alle ideeën op tafel, waaronder dat voor 'My Musical Drawing'. "In de app kunnen kinderen tekenen met verschillende kleuren, lijndiktes en stijlen", legt Lore uit. "Als ze klaar zijn, wordt de tekening omgezet in een stukje muziek."

Maar 'My Musical Drawing' doet meer dan dat: in de app zijn vragen verwerkt die peilen naar de gemoedstoestand van het kind. "Kinderen met autisme vinden het moeilijk

om momenten te herbeleven, dus ze zullen niet snel vertellen over wat ze hebben meegemaakt. Als ouder of leerkracht weet je dus niet altijd waarom je kind zich verdrietig of gefrustreerd voelt. In onze app stellen we heel gericht vragen, zoals 'heb je met de andere kinderen gespeeld tijdens de speeltijd?' of 'hoe voel je je op dit moment?' Zo verschijnt er een vraag wanneer je de app opent, of wanneer je een extra kleur wil om mee te tekenen."

De tekeningen en de antwoorden op de vragen worden opgeslagen in het logboek, waar zowel ouders als begeleiders toegang toe hebben. "Het is zeker niet de bedoeling dat deze app een gesprek vervangt, wél dat het kan bijdragen tot betere communicatie en interactie."

Perfecte mix

De studenten willen hun app verder ontwikkelen en op de markt brengen. Ook de leerkrachten van de SBLO Parkschool in Leuven, waar ze verschillende testmomenten hielden, geloven in het potentieel. "De app combi-

"De app combineert alles wat onze leerlingen graag doen: tekenen, muziek beluisteren en op een tablet bezig zijn."

Lore De Valck, Lotte Coemans, Marnik De Bont en Laura Timmermans (vlnr op de foto) ontwikkelden de app samen met Lise Willemsens, Elien Vissers-Similon, Stijn Paredis, Kato De Lentacker en Vitor Alegre.

neert alles wat onze leerlingen graag doen: tekenen, muziek beluisteren en op een tablet bezig zijn", zegt logopediste en coördinator autiwerking Katleen Van Roosbroeck, die de studenten begeleidde.

"De kinderen waren zo enthousiast dat ze zelf ook tips gaven aan de studenten over mogelijke toevoegingen aan de app. Ik hoop dat we 'My Musical Drawing' op een dag echt kunnen gebruiken, en niet enkel in onze school. Ook voor andere doelgroepen die moeite hebben om hun gevoelens uit te drukken, zoals mensen met een niet-aangeboren hersenletsel of senioren, kan dit absoluut een zinvolle app zijn."

Een weegschaal in je schoen

Studenten biomedische technologie Lienne Paquay en Bjorn Kenis ontwierpen een krachtcontrolerende schoen voor patiënten die moeten revalideren na een operatie voor een knie- of heupprothese.

Het verhaal eindigt met een Cera Award, maar begint bij Geert De Loose, kinesitherapeut aan het Imeldaziekenhuis in Bonheiden. Elke dag begeleidt hij patiënten die een knie- of heupprothese hebben gekregen. Tijdens de revalidatie is het belangrijk dat de patiënten niet te veel druk uitoefenen op hun geopereerde been: overbelasting vertraagt immers de revalidatie én zorgt in de meeste gevallen voor veel pijn.

Maar hoe weet een patiënt of hij te veel druk zet? "Die inschatting is inderdaad heel moeilijk", zegt Lienne Paquay. "Kinesisten laten hun patiënten één keer op een weegschaal staan om aan te tonen hoe veel of weinig ze mogen steunen. Daarna moet de patiënt het zelf maar aanvoelen."

Geert De Loose vroeg zich al langer af of dat niet beter kon. Met Lienne en Bjorn, allebei masterstudent biomedische technologie, vond hij twee studenten die zich in zijn vraag wilden vastbijten. "Het idee van Geert was eenvoudig: een weegschaal in een schoen", zegt Bjorn Kenis. "De uitwerking was moeilijker dan we dachten. Er komt veel elektronica en programmeerwerk bij kijken. De speciale sensoren die we in Amerika besteld hadden, lieten bovendien lang op zich wachten. We hebben de schoen dus niet kunnen afwerken zoals we wilden, maar ons prototype is wél veelbelovend."

De schoen werkt momenteel enkel in verbinding met een computer: oefent de patiënt meer steun uit dan de maximumkracht die vooraf ingesteld is, dan gaan er rode lampjes branden. In het ideale scenario is de schoen via een app verbonden met je gsm, die begint te trillen wanneer je te veel druk zet. "Dankzij de schoen hebben patiënten en artsen een duidelijker zicht op de uitgeoefende belasting, waardoor de patiënt sneller naar huis kan en de revalidatie vlotter kan gaan", zegt

Lienne. "We helpen dus niet enkel de patiënt, maar verminderen tegelijkertijd ook de ziekenhuiskosten."

Echt helpen

Kinesitherapeut Geert de Loose is blij dat zijn idee – dat hij jaren geleden al liet deponeren – eindelijk vorm krijgt. "Ook voor mij was het een leerrijke ervaring. De samenwerking met Lienne en Bjorn is heel goed verlopen. Ik kon zeggen wat ik verlangde van het product, zij vulden aan met hun technische kennis. Ze hebben veel inspanningen gedaan om tot dit prototype te komen. Het plan is nu dat andere studenten de schoen verder zullen afwerken, zodat hij op een dag effectief door patiënten gebruikt zal kunnen worden – al kan dat gemakkelijk nog enkele jaren duren. Het verhaal is dus nog niet afgelopen, maar het belooft wél een mooi verhaal te worden."

Zelf zullen Lienne en Bjorn de schoen moeten loslaten, maar de ervaring die ze dankzij het project hebben opgedaan, nemen ze mee. "We hebben een bachelor in de bio-ingenieurswetenschappen, maar zijn voor onze master overgestapt naar biomedische technologie omdat we liever de medische kant wilden opgaan. We willen mensen echt kunnen helpen. Voor dit project zijn we verschillende keren bij Geert in het Imeldaziekenhuis geweest. Daar zie je de artsen en patiënten voor wie je dit allemaal doet, en dat is een meerwaarde."

Lienne Paquay en Bjorn Kenis tonen de basis van hun krachtcontrolerende schoen.

In het ideale scenario is de schoen via een app verbonden met je gsm, die begint te trillen wanneer je te veel druk zet.

Privédata op internet: Gegeven is gegeven?

vervolg van P.01

Met die data stellen bedrijven gebruikersprofielen samen en 'personaliseren' ze hun diensten. "Dat gebeurt via algoritmes", zegt Ausloos. "Google plaatst op basis van je zoekgedrag bepaalde resultaten hoger dan andere en als je katten filmpjes *likes* geeft op Facebook, zal je er ook meer in je tijdlijn zien. Maar het belangrijkste voor hen is dat ze goed aan onze data kunnen verdienen, door die te verkopen aan adverteerders die op hun beurt winst maken met advertenties op maat. Google en Facebook verkopen die data niet letterlijk, maar verlenen bedrijven er toegang toe."

Facebook heeft aan de hand van je *likes* onder meer informatie over je interesses, politieke voorkeur of seksuele geaardheid, zegt Ausloos. "Handig voor adverteerders, die heel gericht kunnen zoeken naar bepaalde profielen, maar het zet de deur ook open voor wanpraktijken. Denk aan interimkantoren die hun advertenties enkel naar blanke jongeren sturen. Of aan het schandaal rond Cambridge Analytica, het Britse consultingbedrijf dat Facebookdata misbruikte voor campagnedoelinden tijdens de Amerikaanse presidentsverkiezingen en het brexitreferendum."

Wetteloos

Voor zijn doctoraat onderzocht Ausloos hoe je de macht over data opnieuw aan de gebruiker kan geven. Binnen het gegevensbeschermingsrecht keek hij naar het recht op inzage en het recht op verwijdering, die deel uitmaken van de Europese en Belgische privacywet.

"Voor je persoonlijke gegevens van het internet kan verwijderen, moet je weten welke data er zijn", legt Ausloos uit. "Daarvoor is het recht op inzage in het leven geroepen. Weinigen weten het, maar iedereen mag bedrijven aanschrijven en vragen om toegang tot de gegevens die ze over ons bezitten. Je hebt het recht om te weten waar ze die data vandaan halen, wat ermee gebeurt, met wie ze die delen, hoelang ze die zullen bewaren ... Je hoeft er geen juridische kennis voor te hebben: een simpel mailtje volstaat."

In 2016 vroegen Ausloos en zijn team 66 Europese bedrijven in de informatiedienstverlening, gaande van socialenwebsites tot e-commerce, om alle data die ze over hen hadden. De resultaten waren frappant. "Geen énkél bedrijf wilde ons die data meteen geven", zegt hij. "Van 70 procent hadden we na tien dagen niet eens een ontvangstbevestiging gekregen. We hebben gedurende zes maanden reminders gestuurd, en uiteindelijk kregen we antwoord van driekwart van de bedrijven. Sommige waren niet op de hoogte van de wetgeving, anderen reageerden gepikeerd of hadden geen idee hoe ze data moesten aanbieden. Een kwart van de bedrijven reageerde nooit."

Ausloos schreef ook Facebook en Google aan. En ook zij maakten het hem niet makkelijk. "Facebook zei vlakaf: 'Het is te gecompliceerd om je alle data te geven. Onze database is te groot.' Net zoals de banken zich voor de financiële crisis onaan-

tastbaar waanden omdat ze 'too big to fail' waren, acht Facebook zich 'too big to comply': te groot om de wet na te leven. Je recht op verwijdering uitoefenen is nog moeilijker. Als bedrijven zeggen dat ze je gegevens hebben verwijderd, moet je ze eigenlijk op hun woord geloven ... Je kan het niet controleren."

Blauwdruk

Het probleem is dat de verhoudingen scheef zitten, zegt Ausloos. "Facebook of Google hebben nuttige diensten, maar ze dwingen ons om al onze data vrij te geven voor commerciële doeleinden. In mijn ogen is hun businessmodel illegaal. Maar probeer dat maar hard te maken ... Die bedrijven beschikken over legers advocaten en zijn internationaal verankerd. Controle is moeilijk omdat de gegevensbeschermingsautoriteiten – de vroegere privacycommissies – vaak te weinig middelen hebben om alle klachten te behandelen. Bovendien komt er ook veel technische *knowhow* bij kijken ... De expertise bij controleorganen neemt gelukkig wel toe: een positief gevolg van de schandalen en bijhorende *hearings* (lacht)."

Ook de GDPR (*General Data Protection Regulation*), de Europese gegevensbeschermingswet die in mei werd ingevoerd, biedt perspectieven voor verbetering. "Het recht op inzage en verwijdering zitten er stevig in

verankerd. Er zijn hoge boetes verbonden aan misbruik, die kunnen oplopen tot vier procent van de wereldwijde jaaromzet, en

Jef Ausloos:

Net zoals de banken zich onaantastbaar waanden wegens 'too big to fail', acht Facebook zich 'too big to comply'. Te groot om de wet na te leven.

controleorganen zoals de gegevensbeschermingsautoriteiten krijgen meer macht. Daarnaast is het recht op dataportabiliteit ingevoerd, dat je in staat zou stellen om data van de ene dienst mee te nemen naar de andere, zoals je Facebookvrienden of je rating

op Ebay. Zo wordt concurrentie bevorderd."

Toch mag je de GDPR niet beschouwen als dé ultieme privacywet, zegt Ausloos. "Het is een blauwdruk met belangrijke basisregels. De regelgeving is nog te ruim: ze is zowel van toepassing op de lokale bakker die klantgegevens bijhoudt als op de grote internetreuzen. Daardoor is het moeilijk om specifieke casussen aan te pakken. We moeten de GDPR toepassen op verschillende sectoren, zoals bijvoorbeeld social media, en concrete regels of zelfreguleringsmechanismen invoeren. Daarvoor is meer onderzoek nodig, meer samenwerking tussen specialisten in de materie, gaande van juristen tot technici, en bovendien: meer tijd."

Of hij zelf nog tips heeft om onze gegevens beter te beschermen? "Bekijk de privacyinstellingen van websites én log uit als je Facebook niet gebruikt, anders wordt je continu gevolgd. Omdat dataverwerving gebeurt binnen één browser, gebruik je beter aparte browsers voor Google of social media en voor je andere internetgebruik. Op de smartphone bekijk je het best eens welke apps toegang hebben tot welke gegevens. Zie je dat je wekker-app zicht heeft op je contacten, stel je dan de vraag waarom (lacht). En bovenal: maak gebruik van je recht op inzage en verwijdering. Ik raad iedereen aan om eens een mailtje te sturen en gegevens op te vragen." ┘

**EMERITUS
EVANGELIE**

Een prille emeritus blikt terug op wat voorbij is en trekt lessen uit een loopbaan.

MARC DECRAMER, ARTS EN BESTUURDER TUSSEN DE BERG EN DE ZEE

“Van mij hoef je geen schilderijen te verwachten”

Professor Marc Decramer (65) is op 1 oktober emeritus geworden. Ietsje rustiger mag dan wel, maar een leven lang onderzoeken, genezen en besturen zet je niet zomaar *on hold*. Een gesprek met een rustig-drukke mens.

TEKST: Ludo Meyvis | FOTO: Rob Stevens

Misdienaar en strandvoetballer

“Mijn jeugd stond in het teken van *'t zeitje*. Ik ben een Oostendenaar, en mijn hart ligt nog altijd voor een deel aan de kust. Mijn vader was er arrondissementssecretaris van de vakbond. Mijn beide ouders zaten in de lokale politiek. Mijn moeder kreeg als dank voor bewezen diensten zelfs een pleintje naar haar vernoemd.”

“Ik heb in mijn jeugd veel gevoetbald, ook op straat en op het strand. Thuis speelden we pingpong, en ik ben altijd veel blijven sporten: squash, tennis, later fitness. Al doe ik dat laatste nu minder intensief dan in de tijd dat ik meeding met mijn twee zoons. Niet fanatiek dus, twee of drie keer per week drie kwartier.”

“Het was een gelukkige, degelijke, katholieke jeugd. Ik ben zelfs misdienaar geweest. Andere tijden.”

Leraren en legendes

“Eigenlijk was ik in het middelbaar vooral gewonnen voor fysica en scheikunde. Ik ben

heel dankbaar voor de opleiding die ik in het Onze-Lieve-Vrouwecollege gekregen heb. Misschien zullen de pedagogen me wel tegenspreken, maar ik vind dat het middelbaar onderwijs toen beter was dan wat we nu hebben. Er was meer motivatie, bij de leraren én bij de leerlingen. En het ging ook nog om kennis, niet alleen om vaardigheden.”

“Ik heb voor geneeskunde gekozen, in Leuven, van 1971 tot 1978. Ik heb nog les gehad van de ‘legendes’ van de Leuvense geneeskunde. De jonge generatie weet niet meer wie de bioloog Koch of de internist Vandenbroucke waren. Jammer. Of de vaders Casteels en Carmeliet. Of de pneumoloog Gyselen, in wiens huis ons gezin nu woont.”

Inktzwart Leuven

“Het was een andere universiteit toen. Hoewel, je mag de verschillen ook weer niet overdrijven. Er

was bijvoorbeeld zeker al een publicatiecultuur, maar wat minder dan nu. Ik denk dat de meeste profen van toen ook nu nog wel prof geworden zouden zijn, behalve misschien de klinici, degenen die echt de héle tijd in het ziekenhuis te vinden waren. Goeie dokters, maar dat alleen volstaat nu natuurlijk niet meer om prof te worden.”

“Een deel van het debat werd bepaald door redelijk extremistische groepjes politiek bewuste studenten, zoals RAL (*Revolutionaire Arbeidersliga – red.*) en AMADA (*Alle Macht Aan De Arbeiders – red.*). Wat ze deden en vooral schreeuwden, liet me vrij onberoerd.”

“De stad zag er ook anders uit. Het stadshuis was inktzwart door de uitlaatgassen.

Auto’s en vrachtwagens reden vrijelijk door het centrum. Circulatieplan? Nooit van gehoord.”

“De faculteit huisde nog in de Minderbroeders-

straat, ietwat armtierig. En van Gasthuisberg zag je alleen Pediatrie, en de auditoria van Onderwijs en Navorsing. Maar de grote bouwwoede moest nog beginnen, natuurlijk. Dat was pas vanaf de jaren 80.”

Ziek, extra ziek

“Het was Jozu  Vandenbroucke, vader van Frank en diensthoofd Interne, die me op het pad van de interne geneeskunde en later pneumologie gezet heeft. Mijn onderzoek ging over respiratoire en perifere spieren bij revaliderende patiënten. Kort gezegd gaat het om patiënten die, als bijkomend gevolg van een ziekte, operatie of ziekenhuisverblijf, heel snel heel veel spiermassa verliezen en daardoor extra gezondheidsproblemen ontwikkelen. Bij sommigen zie je al na twee weken insulineresistentie of zuurstofopnameproblemen – bovenop de gevolgen van hun ziekte of operatie.”

“Ik heb ook veel gepubliceerd rond COPD, chronisch longfalen. En als je ’t moet weten, ja, ik heb zelf gerookt. In 1984 ben ik gestopt.”

Een beetje burgemeester

“Ik vind dat een goede specialist in acute ziekten – als pneumoloog krijg je te maken met mensen die aan het stikken zijn – alles in huis heeft om een goede manager te zijn. Je moet kalm blijven, schema’s strikt kunnen afwerken, maar ook creatief ingrijpen wanneer het nodig is.”

“Ik heb ook een goed opstapje naar het bestuur gekregen door mijn werk voor het uitvoerend comité van de *European Respiratory Society*. Ik had heel veel te maken met de organisatie van congressen. Dat waren mega-gebeurtenissen, met soms 25.000 deelnemers. Die moeten allemaal eten hebben, een bed, een print van de *proceedings*, je moet zorgen voor transport ... Dan sta je eigenlijk aan het hoofd van een provincie stad, met alle uitrusting die daarbij hoort.”

Aan het stuur

“Vanaf het begin van de jaren negentig had ik een rol in het bestuur van de afdeling Pneumo, met ongeveer 15 stafleden en 120 mensen in de verpleging. In 2006 werd ik diensthoofd, en in 2012 kwam ik in het Bestuurscomité van de ziekenhuizen, te vergelijken met de Raad van Bestuur van de universiteit. Ik zetelde ook in de Onderzoeks- en de Onderwijsraad, ik ben POC-voorzitter geweest,

“

Een goede specialist in acute ziekten heeft alles in huis om een goede manager te zijn. Je moet kalm blijven, schema’s strikt afwerken, maar ook creatief ingrijpen wanneer het nodig is.

waardoor ik een heel goed oog had op wat er in de rest van de universiteit omging.”

“In 2013 heb ik me laten overhalen om gedelegeerd bestuurder te worden. Concreet betekent dat dat ik de eindverantwoordelijkheid droeg. Soms moet je dat heel letterlijk nemen. Ik had geregeld te maken met juridische procedures, waarin men mij aansprak als partij in bepaalde geschillen, met bedrijven, met patiënten. Het is een grote organisatie, er gebeurt weleens wat. Er spelen grote economische belangen, en we zitten in een erg competitieve omgeving.”

Van nonneke tot robot

“De ziekenhuizen van vroeger steunden op voluntariaat. Het was de wereld van *de nonnekens*, en dat zeg ik met heel veel bewondering en zonder enige ironie: die zusters hebben duizenden levens gered, punt. Maar ze horen tot een ander tijdvak, niet te vergelijken met de geprofessionaliseerde wereld van nu.”

“Ook de geneeskunde is onherkenbaar veranderd. Er is veel meer diagnostiek mogelijk, met scanning en endoscopie, er is robotchirurgie enzovoort. Het hele concept van de ziekenhuizen is veranderd. Er is veel meer dag- en ambulante zorg. De belangrijkste bedoeling van een ziekenhuis is mensen *uit* het ziekenhuis te houden. Toen ik vijftien was, heb ik een meniscusoperatie gehad. Twee weken ziekenhuis. Nu zou ik op de dag van de operatie al naar huis kunnen.”

“Nog een groot verschil: vroeger lag alles verspreid over Leuven. Nu zijn kliniek, onderwijs en onderzoek samengebracht hier op de berg. Dat bevordert de *translatie*, de tocht van een onderzoeksresultaat naar het ziekbed.”

Een leerrijk dieptepunt

“Er zijn natuurlijk de crisismomenten – je verzorgt slachtoffers van bomaanslagen en andere rampen, om maar iets te noemen. Maar voor de organisatie was het moeilijkste moment ongetwijfeld de audit van McKinsey in 1998, die ernstige problemen in de organisatie aangaf. Vandaag hebben we een jaaromzet van een miljard euro, maar ook toen ging het al om heel grote bedragen, na de groei die het ziekenhuis had gekend. Maar we bleken niet over de juiste beheersinstrumenten te beschikken, waardoor onze werking in het gedrang kwam. We hebben toen moeten leren inzien dat een groot ziekenhuis óók een bedrijfs-

aspect heeft. Onze fundamentele missie als universitair ziekenhuis is innovatieve patiëntenzorg, maar om dat blijvend te kunnen doen, moeten we bedrijfsmatige doelstellingen kunnen realiseren, ook op personeels- en financieel vlak. Dat staat soms ver van de patiënt en zijn pijn of de microscoop in het labo, maar het hoort echt wel bij onze werking.”

Gezond groeien

“Onze ziekenhuizen staan voorop in het Europese ziekenhuislandschap. Dat moeten we zo houden, maar het gaat niet automatisch. Enerzijds moet je als academisch ziekenhuis over de regio- en landsgrenzen durven kijken. En anderzijds heb je ook een regionale taak. Je bent ziekenhuis, maar ook onderzoeksinstituut, opleidingscentrum en bedrijf. Dat laatste betekent dat je moet groeien, niet exponentieel, maar op een gezonde manier. Verder moet ons management digitaliseren. Voor de omgang met de patiënten is dat, waar mogelijk en zinvol, al gebeurd, maar het bestuur moet op dat vlak nog een zekere weg afleggen. Dat kadert dan weer in de zorg voor altijd betere processen.”

Roepen is zwak

“En nu het pensioen? Tja, 65, onvermijdelijk, he. Maar ik blijf nog wel aan de slag hoor. Met mijn vrouw en oudste zoon heb ik een consultingbedrijfje opgericht. We bieden begeleiding op het raakvlak tussen de bedrijfs- en de ziekenhuiswereld. Daarnaast heb ik nog enkele bestuursmandaten – al heb ik er intussen al heel veel opgegeven. Ik heb vele jaren 60 tot 80 uur per week gewerkt. Dat mag teruggeschroefd naar de helft. Ik wil weer meer naar zee, mijn *roots*, meer met de kleinkinderen omgaan. En meer naar Club Brugge gaan kijken. Nee, onontgonnen hobby's heb ik niet. Van mij hoeft je geen schilderijen te verwachten.”

“Ik denk dat ik het ziekenhuis goed zal kunnen loslaten. Ik heb een soort testament geschreven voor Wim Robberecht, mijn opvolger – strikt geheim. Maar sommige dingen zijn wel evident. Roep nooit bij beslissingen. Dat is altijd een teken van zwakte. En durf ook de moeilijkste beslissingen nemen. Voor mij zijn dat dingen die aan de persoonlijke sfeer raken. Rationeel blijven, ook een goed advies. En hou oog voor iedereen die het ziekenhuis bevolkt: artsen, maar evengoed ook het niet-medisch personeel, de verpleging, de technische, administratieve en andere ondersteunende mensen. En dan, met wat geluk, lukt het wel.”

KU Leuven voert vrijwillige klimaatbijdrage in voor vliegvluchten

Professoren, onderzoekers en medewerkers die voor het werk op een vliegtuig stappen, kunnen voortaan een vrijwillige bijdrage storten in het KU Leuven Klimaatfonds. De universiteit wil daarmee bewustwording creëren rond de ecologische voetafdruk van vliegen.

Eén kilometer vliegen stoot dubbel zoveel CO₂ uit als één kilometer met de auto en acht keer zoveel als een kilometer met de trein. Alle vliegvluchten van KU Leuven-personeel samen waren in 2010 goed voor een uitstoot van 8.000 ton CO₂.

“De KU Leuven wil een uitdrukkelijk internationale universiteit zijn, maar draagt ook duurzaamheid hoog in het vaandel”, zegt vicerector Duurzaamheidsbeleid Gerard Govers. “Met videoconferencing kom je al een heel eind voor korte gesprekken, maar voor veel internationale contacten moet je toch nog de lucht in.”

Daarom voert de KU Leuven vanaf dit academiejaar een CO₂-compensatie in. Wie vliegt kan ervoor kiezen om per ton CO₂ die tijdens de vlucht wordt uitgestoten 40 euro te storten in een intern klimaatfonds van de universiteit.

Een vlucht naar New York zou daardoor ongeveer 25 euro duurder worden, een vlucht naar Madrid 10 euro duurder.

Voor verre verplaatsingen kan je niet om het vliegtuig heen, maar als je met de trein niet langer dan zeven uur onderweg bent, is dat misschien een evenwaardig alternatief. “We publiceren een lijst met steden die je beter aan doet met de trein dan met het vliegtuig. Voor bestemmingen als Londen of Parijs zal je zelfs geen vluchten meer kunnen boeken via de reisagent waarmee de KU Leuven samenwerkt”, licht Govers toe.

Het bedrag dat verzameld wordt in het klimaatfonds zal gaan naar initiatieven die het milieu ten goede komen. De werknemers van de KU Leuven kunnen hier mee over beslissen. Vicerector Govers: “We kunnen bijvoorbeeld verder investeren in materiaal voor videoconferencing of meer inzetten op onderzoek rond CO₂-reductie.”

Voorlopig is de bijdrage vrijwillig. “Tijdens het komende academiejaar zullen we binnen de universiteit nagaan of er voldoende draagvlak is om deze bijdrage te veralgemenen. Duurzame acties kan je immers niet zomaar opleggen.” (td)

Benoemd of onderscheiden

• **Peter Chemweno** ontving de *Excellence Award* van de *European Federation of National Maintenance Societies* (EFNMS) voor zijn doctoraatsonderzoek.

• Emeritus professor **Hendrik Van Brussel** ontving de *Life Time Achievement Award 2018* van *euspen*, de *European Society for Precision Engineering*.

• Professor **Jan Fransaer** (Departement Materiaalkunde) werd verkozen tot *Fellow* van de *Electrochemical Society* (2018).

• **Yelena Francken**, master in de handelswetenschappen, ontving de *Liantis award* ter waarde van 1.250 euro voor haar masterproef onder begeleiding van Sanne Ghielen en

professor Rein De Cooman (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen).

• Emeritus professor **Stefaan Top** ontving de tweejaarlijkse *Frans Drijversprijs*, uitgereikt door de socioculturele vereniging *Vlaanderen Morgen Rotselaar*.

in Memoriam

De universitaire gemeenschap neemt afscheid van:

Professor Guido Pieters

Ere-hoogleraar aan de Faculteit Geneeskunde
Psychiater Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven
(16/07/1951 – 06/10/2018)

Nieuwsgierig naar wetenschappelijk onderzoek?

Ontdek KU Leuven op de Boekenbeurs.
Het volledige programma vind je op
www.boekenbeurs.be/kuleuven

KU LEUVEN

ADELLIJK WONEN OP Z'N ARENBERGS

Een kasteel 'up die manier van Brabant'

Dit najaar staan de hertogen van Arenberg drie maanden lang in de kijker tijdens het festival 'Vijf eeuwen Arenberg'. De expo 'Adellijk wonen' in de Universiteitsbibliotheek schetst de bouwgeschiedenis van het kasteel dat vandaag hun naam draagt en dat eeuwenlang één van hun favoriete residenties was. "We hebben zelfs de reëutjes gevonden van de dakwerker die de kenmerkende uivormige torens heeft gemaakt."

Ine Van Houdenove

Het Arenbergkasteel in Heverlee is vandaag de thuishaven van het Departement Architectuur van de Faculteit Ingenieurswetenschappen. Vijfhonderd jaar geleden werd het gebouwd door en voor de familie Croÿ, vertellen curatoren professor Krista De Jonge en doctoranda Sanne Maekelberg in het kantoor van professor De Jonge in de westelijke toren.

Sinds de 12de eeuw was op deze plek aan de Dijle de burch van de Heer van Heverlee gevestigd, legt professor De Jonge uit. "In 1446 kwam het domein in handen van de Picardische familie Croÿ en het was Willem II van Croÿ die begin zestiende eeuw een kasteel liet optrekken in baksteen en met zandstenen raamkozijnen."

Wanneer zijn nazaat Karel III van Croÿ in 1612 kinderloos sterft, gaat diens erfenis voor een groot deel naar de kinderen van zijn zuster Anna van Croÿ, echtgenote van Karel van Arenberg. "Zo komt het

kasteel van Heverlee in handen van de familie Arenberg, die het kasteel zal bewonen tot aan de Eerste Wereldoorlog, waarna het overgaat op de Leuvense universiteit."

A la flamenca

Maar terug naar bouwheer Willem II van Croÿ, rond 1500 een vooraanstaande figuur in de Spaanse Nederlanden, als raadshoofd van Filips de Schone en opperkamerheer van keizer Karel V. "Aangezien Willem voortdurend op reis is met keizer Karel is het in de praktijk zijn echtgenote Maria Van Hamale die de bestellingen doet", vertelt professor De Jonge. "We hebben documenten teruggevonden die de hoofdgevel aan de Dijle heel precies dateren, in de periode 1517-1520. Op de expo tonen we bijvoorbeeld de reëutjes van de dakwerker die de kenmerkende uivormige torens heeft gemaakt."

De bouwstijl van het kasteel, 'up die manier van Brabant', met grote torens met opengewerkte ramen en hoge spitsen, is erg vernieuwend en krijgt veel weerklank in het

buitenland, zegt professor De Jonge. "Het zal de Spaanse koning Filips II rond 1550 inspireren tot een bouwfase *a la flamenca*, en wat later volgen ook de Deense koningen. Het slot Frederiksborg op het Deense eiland Seeland is eigenlijk een opgeblazen versie van het Arenbergkasteel."

"Absoluut uniek aan dit kasteel is dat zijn zestiende-eeuwse vorm nog grotendeels herkenbaar is, ook binnenin. Het kasteel is echter nooit voltooid zoals Karel III van Croÿ rond 1600 voor ogen had. Er worden aanvankelijk slechts twee vleugels gebouwd. De westelijke vleugel zal later afbranden en in de achttiende eeuw worden heropgebouwd. De noordelijke en de oostelijke vleugel worden pas in de achttiende en de negentiende eeuw toegevoegd, door de hertogen van Arenberg, en bieden onderdak aan een aantal functionele ruimtes zoals een portierswoning en een koetshuis."

Eind achttiende eeuw vraagt hertog Lodewijk Engelbert, bijgenaamd de

blinde hertog, de beroemde Parijse architect Charles de Wailly om het kasteel te moderniseren. "De plannen worden nooit werkelijkheid, maar De Wailly roemt wel de torens en dan vooral de uivormige daken." Ook in de negentiende eeuw blijven de hertogen het kasteel verfraaien. Onder meer de bekende Leuvense architect en hoogleraar Joris Helleputte voegde allerlei neogotische details toe, zoals dakkapellen en torenspitsen.

Prestigieus

De tentoonstelling laat zien hoe architectuur ten dienste staat van de ambitie en het imago van de opdrachtgevers, zegt professor De Jonge. "Bijvoorbeeld wanneer Willem II van Croÿ in 1521 overlijdt. Zijn weduwe sticht volgens zijn wens een Celestijnenklooster op het domein van het kasteel, waarin nu de campusbibliotheek gehuisvest is. Het gaat om een uiterst prestigieus project, dat onder meer een familiemausoleum omvat."

Een groot deel van de expo focust op het netwerk van residenties van Karel III van Croÿ, onderwerp van het doctoraatsonderzoek van Sanne Maekelberg: "Deze hertog van Aarschot, de laatste Croÿ die het kasteel bewoonde, was militair en staatsman in Spaanse dienst, en een bijzonder machtig man. Hij reisde heen en weer tussen zijn residenties in de Lage Landen. Op de tentoonstelling zoomen we onder meer in op zijn stadspaleis in Brussel en zijn buitenverblijf in Sint-Joost-ten-Node dat enkel diende om te feesten."

Ook de omgeving van het Arenbergkasteel is gevormd door de Croÿs en de Arenbergs, zegt Krista De Jonge. "Zo was de huidige Kardinaal Mercierlaan de privélaan van Karel III naar de Naamsepoort. Hij was het die de heuveltjes rond het kasteel liet afgraven, en valleien liet dempen om deze perfect vlak lopende laan aan te leggen."

De tentoonstelling vertelt de geschiedenis van het kasteel aan de hand van prachtige prenten en waardevolle manuscripten, projecties en soundscapes. "Er worden meer dan honderd originele historische stukken en manuscripten getoond, uit het rijke Universiteitsarchief, maar ook uit bijvoorbeeld de Koninklijke Bibliotheek. Zo zijn er twee albums te zien uit de vermaarde reeks albums van Croÿ, waarvoor Karel III van Croÿ opdracht gaf aan de schilder Adrien de Montigny. De prachtige illustraties geven een mooi beeld van de Zuidelijke Nederlanden eind zestiende, begin zeventiende eeuw." ┘

Uit de verkleed- koffer

Dertig jaar geleden ontdekte Anne Verbrugge (Dienst Kunstpatrimonium) in het rooksalon van het Arenbergkasteel drie grote koffers met in totaal zo'n tweehonderdvijftig kledingstukken. "Ze werden in de negentiende eeuw gebruikt bij de toneelstukjes en *tableaux vivants* die de jonge Arenbergs opvoerden om hun gasten te entertainen – op de tweede verdieping was daarvoor een heus theater."

Sommige kostuums zijn speci-

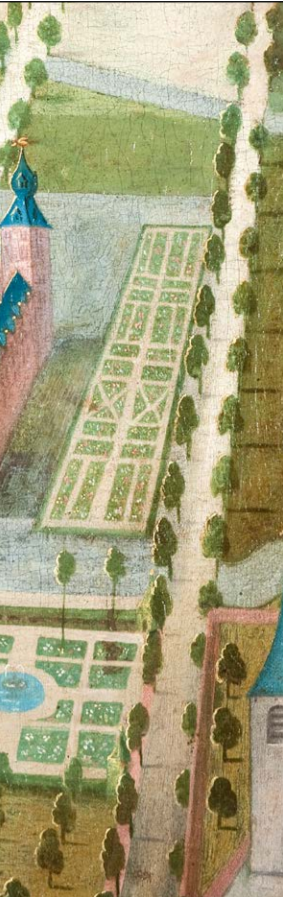
aal gemaakt voor die theaterop tredens, of voor de maskerades die in de achttiende eeuw erg populair waren. Maar andere stukken behoorden rond 1800 tot de hertogelijke garderobe, zoals een zeldzame zwartzijden rouwjapon in empirestijl, een jurk in zijdetule geborduurd met gouddraad, vermoedelijk een bruidsjapon, en een driedelig kostuum in bruin zijdefluweel dat toebehoorde aan de blinde hertog (zie illustratie op de pagina hiernaast – red.).

Het favoriete stuk van Anne Verbrugge is een romantisch herderinnetjespakje (zie foto – red.). "Er hoort ook een herderskostuum bij. Verder zijn er nog een prachtig versierd Turks pak, een Noord-Afrikaans harempakje, schoentjes van de hertogin ..."

Voor de expo 'Macht en schoonheid. De Arenbergs' in museum M werden een aantal stukken gerestaureerd. Ze worden getoond op mannequinpoppes die op maat van de kleding gemaakt werden door het MoMu in Antwerpen. Behalve topstukken uit de kunstcollectie van de Arenbergs zijn op de tentoonstelling ook schilderijen te zien die leden van de familie lieten maken van hun voorouders, van hun landgoederen en van veldslagen en jachtpartijen, én aquarellen met interieurs in Brussel en Heverlee. Samen met de kostuumcollectie geven ze een inzicht in het dagelijks leven van het hertogelijke huis.

(ivh)

Links: De familie Arenberg voor het kasteel in Heverlee, 1895

© privéverzameling

Rechts: Portret van de blinde hertog, olieverfschilderij van Le Petit naar J.P. François, ca. 1804-1815

© privéverzameling

Ideaalzicht van het kasteel van Heverlee met portret van Karel III van Croÿ, na 1627. Het kasteel werd nooit in deze vorm gerealiseerd.

© KU Leuven
Kunstpatrium

Downton Abbey in Heverlee

Hoe zag het leven op het kasteel eruit? Unieke zwart-witfoto's en andere documenten schetsen een beeld van *la vie de château*.

Het laatste deel van de tentoonstelling 'Adellijk wonen' schetst een beeld van het leven in en rond het kasteel van Arenberg tijdens de negentiende en het begin van de twintigste eeuw. "Er zijn heel wat foto's bewaard gebleven. Die geven een goed idee van het interieur, dat sinds de achttiende eeuw groten-deels ongewijzigd bleef, met Chinees behang op de muren en een veelheid aan schilderijen", vertelt Annelies Vogels, verbonden aan Illuminare – Studieceterium voor Middeleeuwse Kunst van de KU Leuven en co-curator van de expo.

In de tweede helft van de achttiende eeuw had de toenmalige hertog Charles Marie Raymond van Arenberg de woonruimten laten inrichten volgens de heersende Franse mode. "Daarbij verdwijnen de kleurrijke renaissance-interieurs van Karel III van Croÿ en worden de grote zalen en galerijen onderverdeeld in kleinere salons en appartementen."

Negen wasvrouwen

"De familie verbleef in de negentiende eeuw vaak in haar residentie in Brussel en kwam naar Heverlee om bijvoorbeeld jachtpartijen te organiseren in de uitgestrekte bossen die tot haar bezit behoorden. 's Avonds konden de gasten zich vergapen aan theateropvoeringen waarbij de jongere leden van de familie hun kunsten toonden. Op de tentoonstelling laten we statige huwelijksportretten zien – inclusief foto's van de rijkelijke cadeautafel –, kiekjes van leden van de familie te paard, maar ook portretten van de bedienden."

Het leven *upstairs* was immers niet denkbaar zonder een heel leger bedienden *downstairs*. Anno 1900, wan-

neer de rijkdom van de familie dankzij de ontdekking van steenkool in het Ruhrgebied een toppunt bereikt, telde de hertogelijke hofhouding in totaal driehonderd mensen, hiërarchisch onderverdeeld in tien rangen. "In het kasteel in Heverlee waren meer dan vijftig mensen in dienst, van kamermeisjes en lakeien tot stalknechten en tuinlieden. Personeelsleden die instonden voor het onderhoud van het huis en het domein woonden in de buurt van het kasteel, maar de persoonlijke bedienden volgden de familie van residentie tot residentie. Niet minder dan negen wasvrouwen hielden zich bezig met het linnengoed – het was gebruikelijk om verschillende logés te hebben. Er is een soort arbeidsreglement bewaard waarin je onder meer kan lezen dat personeelsleden die een klacht willen uiten een wachtperiode van vierentwintig uur in acht moeten nemen."

Veertiengangenmenu

Ook overgeleverd zijn menuboeekjes, waarin de kokkin zowel het menu voor de familie als dat voor het personeel no-

teerde. "We kunnen eruit opmaken dat de bedienden zeer goed te eten kregen, al was hun menu natuurlijk wat minder luxueus en uitgebreid dan dat van de familie, die op feestelijke gelegenheden tot veertien gangen – plus koffie – voorgeschoteld kreeg. We zien dat rond 1810 ook bij de familie Arenberg de *service à la française* – waarbij alle schotels tegelijk op tafel werden gezet, en de mindere gasten bij de minst rijkelijke schotels zaten – uit de mode gaat en wordt vervangen door de *service à la russe*, waarbij het menu in gangen wordt opgediend."

Het landschapspark rond het kasteel ziet er vandaag nog vrijwel hetzelfde uit als in de negentiende eeuw, zegt Annelies Vogels. "Op het domein werden tussen 1880 en de Eerste Wereldoorlog Vlaamse kermis-georganiseerd voor het goede doel, waar tot twintigduizend mensen uit de omgeving naartoe kwamen. Ook werden er ballonfeesten gehouden die de experimenten van de blinde hertog uit het einde van de achttiende eeuw herdachten (*zie kaderstuk hiernaast – red.*)". Op de tentoonstelling zijn onder meer twee reusachtige affiches te zien die zo'n Vlaamse kermis aankondigen. (ivh)

Personeelsleden van de familie Arenberg, ca. 1900

© Universiteitsarchief KU Leuven

De blinde hertog

Eén van de meest tot de verbeelding sprekende hertogen van Arenberg is de achttiende-eeuwse Lodewijk Engelbert, bijgenaamd 'de blinde hertog'. Tijdens een jachtpartij in 1775 verloor hij zijn gezichtsvermogen nadat hij een lading hagel in de ogen kreeg, vertelt Mark Derez (Universiteitsarchief). De romantische Duitse schrijfster Bettina von Arnim doet daarvan verslag in een brief aan niemand minder dan Goethe, en zelfs keizerin Maria Theresia laat weten hoezeer ze met de familie meeleeft.

Lodewijk Engelbert, wiens militaire carrière na het ongeval uiteraard voorbij is, heeft een grote belangstelling voor wetenschap en technologie en financiert onder meer het onderzoek van de Leuvense hoogleraar Jan Pieter Minckelers naar een goedkoop ballongas. Met zijn hulp vliegt in 1783 een ballonnetje met steenkoolgas van Heverlee naar Zichem, één van de eerste gasballonvaarten – weliswaar zonder passagiers – in Europa. De blinde hertog schenkt ook een kleine stoommachine aan het laboratorium voor proefondervindelijke natuurkunde van de Artesfaculteit – daar waar nu museum M gevestigd is. Zelf vond hij schoenen uit waarmee je naar verluidd over water kon wandelen. (ivh)

© KU Leuven – Sramy Dederen

i 'Adellijk wonen. Het Kasteel in Heverlee, van Croÿ tot Arenberg', Universiteitsbibliotheek, van 26.10.2018 tot 20.01.2019. In samenwerking met Universiteitsarchief en Kunstpatrium KU Leuven, KU[N]ST Leuven en de Arenberg Foundation.

i Campuskrant mag drie duotickets weggeven voor de expo. Stuur vóór 19 november een e-mail met onderwerp 'duotickets Adellijk wonen' en uw adresgegevens naar nieuws@kuleuven.be. De winnaars worden persoonlijk op de hoogte gebracht.

i Tegelijk loopt in M-Museum Leuven de tentoonstelling 'Macht en Schoonheid. De Arenbergs', met een selectie van enkele topwerken uit de kunstcollectie van de Arenbergs (zie vorig nummer van Campuskrant en kaderstuk 'Uit de verkleedkoffer' hiernaast).

• BLIJ
WEER
ZIEN

Zelfde gesprekspartner,
zoveel jaar later

Frederik Leys, weer aan de slag na zijn tv-avontuur: "Uiteindelijk leverde mijn kunstbeen geen problemen op tijdens *Expeditie Robinson*: ik moest het enkel afspoelen nadat ik in zee ging, want door zout water kan het roesten."

DRONE-ONTWERPER SLAAT ZIJN VLEUGELS UIT

“Mijn handicap heeft me zo competitief gemaakt”

Als ingenieursstudent viel Frederik Leys (31) in de prijzen met een zelfontworpen drone. Zeven jaar later lanceert hij een dronebedrijf én scheert hij ook zelf hoge toppen: als finalist in het WK paraklimmen én als eerste eilandbewoner met een prothese in *Expeditie Robinson*. “Veel deelnemers waren verbaasd over wat ik allemaal kan. Ik heb me fysiek altijd dubbel zo hard moeten bewijzen als een ander.”

TEKST: Pieter-Jan Borgelien | FOTO: Rob Stevens

Frederik Leys ontvangt ons in zijn kantoor, aan een grote werktafel vol onderdelen van miniaturvliegtuigjes. De alumnus ingenieurswetenschappen heeft zijn eigen dronebedrijf opgericht en legt de laatste hand aan enkele modellen. Maar voor hij daarover vertelt, moeten we het hebben over een ander soort onderneming: zijn deelname aan het VIER-programma *Expeditie Robinson*, dat stil aan zijn ontknopning nadert.

“Als kind was ik al gefascineerd door het programma”, zegt Leys. “Het avontuur, het sociologische aspect van samenleven op zo’n eiland, de fysieke proeven ... Ik schreef me in voor het nieuwe seizoen, maar omdat ik een beenprothese heb – mijn ene been is fiks korter dan het andere – vreesde ik dat ik niet zou mogen deelnemen. Dat de makers mij toch een kans hebben gegeven, vind ik *chique*. Uiteindelijk leverde mijn kunstbeen geen problemen op: ik moest het enkel afspoelen nadat ik in zee ging, want door zout water kan het roesten.”

Verrassende tv

Leys laat zich inderdaad niet beperken door zijn

beperking: bij de fysieke proeven in het programma is hij een geduchte tegenstander. “Veel deelnemers waren verbaasd over wat ik allemaal kan”, zegt hij. “Ik word vaak gereduceerd tot mijn handicap en moet opboksen tegen vooroordelen. Dat was al zo op de middelbare school, toen ik als enige van de klas niet mee mocht schaatsen. ‘Dat zal niet lukken’, zei de leraar. Terwijl ik niet eens de kans kreeg om het te proberen. Ik heb me fysiek altijd dubbel zo hard moeten bewijzen als een ander. Dat verklaart mijn competitieve ingesteldheid.”

“Natuurlijk vroeg ik me soms af: gaat dit lukken? Maar dat gold ook voor de andere kandidaten. We hebben allemaal afgezien, vooral door de ondervoeding. De eerste vier dagen hadden we niks te eten, en daarna gemiddeld een handje rijst per dag. Ik ben tijdens mijn deelname tien kilo afgevallen. En dan zwijg ik nog over de extreme hitte en de verveling. Op zo’n eiland heb je weinig omhanden en vanwege het voedseltekort heb je amper fut. Zelfs een eindje wandelen om van het uitzicht te genieten ging moeizaam. Daartegenover staat natuurlijk dat je samen afziet. En dat je vriendschappen smeedt voor het leven.”

CK 23.12.2011

Frederik toen

Wie? Frederik Leys, 24 jaar, student ingenieurswetenschappen

Waarom in de krant? Voor zijn masterproef ontwierp hij de ‘Kulibrie’: een drone met een vliegmechanisme gebaseerd op de anatomie en de vleugelslag van de kolibrie. Hij haalde de shortlist van de Scriptieprijs en won de Agoriaprijs voor technologisch en innovatief onderzoek.

Opvallende uitspraak: “De Kulibrie is ook geschikt voor spionageopdrachten – veel geld voor dit soort onderzoek komt van het leger – maar ik denk toch liever aan toepassingen als het verzamelen van wetenschappelijke informatie in het oerwoud.”

En wat met de constante aanwezigheid van camera’s? “Een noodzakelijk kwaad”, lacht hij. “Ik raakte er wel aan gewend, maar schrok achteraf toch soms als ik zag welke fragmenten het programma hebben gehaald. De camera’s lopen de hele dag door, maar slechts tien minuten worden uitgezonden, niet zelden de meest spectaculaire. De kandidaten kwamen 99 procent van de tijd met elkaar overeen, maar toch haalden woordenwisselingen of ruzies de *final cut*. Emotie scoort, hé (*lacht*). Ik heb de afleveringen trouwens niet vooraf gezien: ook voor mij is het een verrassing.”

Tomorrowland

Expeditie Robinson was een avontuurlijke uitdaging, maar dat geldt evenzeer voor de opstart van een eigen bedrijf, zegt Leys. De drones die hij op de markt wil brengen, vinden hun oorsprong in de ‘Kulibrie’, een prototype dat hij als student ontwierp voor zijn masterproef en waarmee hij de Agoriaprijs en een nominatie voor de Vlaamse Scriptieprijs in de wacht sleepte.

“Het uitgangspunt was een drone met flappende vleugels, gebaseerd op de anatomie en vleugelslag van de kolibrie”, zegt Leys. “Dat vliegmechanisme heb ik verder uitgewerkt tijdens een doctoraat. Inmiddels zijn we zeven jaar verder en lijken de nieuwe modellen amper nog op de Kulibrie. Die had twee vleugels, wat interessant was voor onderzoek omdat er maar weinig ‘bicopters’ bestaan, maar helaas vloog hij niet stabiel. Om commerciële redenen moest ik overschakelen op vier vleugels. Ook aan de mechanica is gesleuteld, en elektronica, software en design zijn volledig nieuw.”

Leys wil drie types drones op de markt brengen. “We hebben een snel lichtgewichtmodel,

een model om zelf in elkaar te puzzelen, en één dat visueel heel mooi is. Bij dat laatste heb ik ledlampjes ingebouwd, waardoor je de vleugelbeweging vertraagd kan zien, een beetje zoals bij een stroboscoop. Dat type drone zou je kunnen inzetten tijdens concerten op Tomorrowland of bij Cirque du Soleil. Ik experimenteer ook nog met het ontwikkelen van minuscule dronetjes, die momenteel nog niet bestaan.”

Energie uit de muur

Leys werkt tachtig uur per week voor het bedrijf. En alsof dat nog niet genoeg is, spendeert hij zijn schaarse vrije uren aan topsport. “Ik doe aan paraklimmen, muurklimmen voor mensen met een handicap”, zegt hij. “Afgelopen jaar eindigde ik als vierde in de finale van het WK in Innsbruck. Een mooie prestatie, maar ik werk er ook keihard voor. Ik volg een speciaal sportdieet en train vijfentwintig uur per week. ’s Middags klim ik, de avonden gaan naar mijn bedrijf. Dat lijkt zwaar, maar voor mij werpt die combinatie haar vruchten af. Zonder de energie en voldoening die ik uit sport haal, zou ik nooit zo hard kunnen werken.”

Verlaagt het ook de stress die zo’n bedrijf met zich meebrengt? “Die heb ik sowieso amper. We hebben een mooi product en ik ben ervan overtuigd dat het goed komt. Ik ben al jaren met drones bezig en heb geleidelijk aan ervaring opgebouwd. Eerst als student, dan als doctoraatsstudent en nu als ondernemer. Net als bij klimmen verleg je telkens je grens, ga je telkens een stapje verder. Momenteel is het zaak om voldoende geld in te zamelen zodat we kunnen starten met de productielijn. En als alles goed gaat, zie je volgend jaar de eerste kolibriedrones vliegen (*lacht*).”

TOPECONOOM MICHAEL PORTER GEHULDIGD MET EREDOCTORAAT

“Ik hoop oprecht dat we anders gaan denken”

Hij is de vader van de moderne *business strategy* en de ultieme autoriteit op het vlak van competitiviteit. Toch huldigt professor Michael E. Porter, kersvers eredoctor van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, géén *dog-eat-dog*-wereldbeeld. Wel integendeel. “Je hoeft niet te winnen ten koste van iets of iemand anders. Een goede strategie maakt je uniek.”

TEKST: Barbara De Munnynck | FOTO: Rob Stevens

“**T**he world is not a zero-sum game”, zegt professor Michael Porter, verbonden aan Harvard Business School. De ‘belangrijkste *business professor* die ooit heeft geleefd’ – volgens *Fortune* – zit in een zijruimte van een grote witte feesttent op Campus Kulak Kortrijk. Over een uurtje krijgt hij een eredoctoraat van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, die daarmee haar 25ste verjaardag op de campus viert.

Tot die tijd zet Porter voor ons nog even uiteen hoe kapitalisme volgens hem is bedoeld. Hij werkte die visie uit in *Shared Value* (2006 en 2011, met Mark Kramer), later samengevat in de TED-talk *Why business can be good at solving social problems* (2013). Michael Porter: “Er hoeft geen trade-off te zijn tussen economische en sociale waarde. Er zijn winstgevende bedrijven die meer sociale impact hebben dan welke regering of ngo ook. Zo biedt supermarktgigant Walmart tegenwoordig bio-voedsel aan. Dat is goed

voor hun business, want hun klanten willen voor een betaalbare prijs voor *organic food* kunnen kiezen. Maar het betekent ook een grote steun aan de duurzame landbouwindustrie. Het ene gaat niet ten koste van het andere.”

“

Er zijn winstgevende bedrijven die meer sociale impact hebben dan welke regering of ngo ook.

Porter geldt vandaag als een van de invloedrijkste *management thinkers*. Er zit iets uitdagends in zijn theorieën, een uitnodiging om de zaken radicaal anders te bekijken. Porter: “Grote bedrijven staan vandaag voor een belangrijke denkoefening. In veel sectoren zijn de typische klan-

tenbehoeften al ingevuld. De enige ‘noden’ die overblijven, zijn sociale kwesties, zoals milieu- of gezondheidsissues. Daar liggen de grootste *business opportunities* van deze tijd. Een bedrijf dat uniek wil zijn, moet uitmaken op welk sociaal probleem het impact kan hebben en daarop focussen. Zo krijg je opnieuw een kapitalisme dat tegemoetkomt aan belangrijke noden.”

Stiekeme ingenieur

Intussen staan er talrijke West-Vlaamse bedrijfsleiders en politici aan te schuiven voor hun *meet & greet* met Porter – gepland tussen het persmoment en de uitreiking van het eredoctoraat. Geduldig en vriendelijk poseert Porter voor tientallen foto’s en selfies.

De topeconoom geniet enorm academisch aanzien, maar zit duidelijk niet vast in de spreekwoordelijke ivoren toren. Ondernemers en bestuurders gebruiken zijn ideeën in de praktijk en dat is precies zoals Porter het wil: “Sommige academici houden ervan om heel diep te graven of uitgebreide wiskundige modellen op te zetten. Ik heb altijd een dubbele ambitie gehad. Ik wil de wetenschap vooruit helpen, maar ook impact hebben op het terrein. Misschien ligt dat aan mijn basisopleiding? Voor ik mijn MBA en PhD haalde aan Harvard Business School, studeerde ik af aan Princeton in de Luchtvaart- en Ruimtevaarttechniek. Zoals elke ingenieur neem ik geen genoegen met

een theorie, maar wil ik vooral de uitwerking ervan zien in de realiteit. Ik zou alle jonge onderzoekers willen aanraden: ‘Kom de deur uit, praat met mensen en zorg dat je werk doet met impact.’”

In Vlaanderen was men bijzonder snel om Porters ideeën over clusterbeleid en regionale welvaartscreatie op te pikken. Denk maar aan het ‘valleienbeleid’ van Luc Van den Brande in de jaren 90 – een clusteraanpak *avant la lettre*. Vandaag geniet Porter de status van bruggenbouwer tussen de academische en economische wereld. Met 400.000 citaties op Google Scholar is hij met voorsprong de meest aangehaalde stem in zijn domein. Geen wonder dat hij een grootse ontvangst krijgt in Kortrijk.

Voldoende vanzelfsprekend

Tijdens de academische zitting in de feesttent – sfeervol aangekleed met palmpianten en doorschijnende stoelen – lauwert professor Bart Van Looy, promotor van het eredoctoraat, Michael E. Porter om zijn pionierswerk: “In een domein vol hypes en trends doorstaan zijn modellen en ideeën de tand des tijds. Zijn *Five Forces Model* uit 1980 blijft vandaag relevant, net als zijn ideeën rond duurzame economische ontwikkeling, een *value based* gezondheidszorg of *shared value* – zeg maar het aanpakken van sociale problemen met een businessmodel.”

lees verder op P.14

Wie is Michael Porter?

°1947, Ann Arbor (Michigan, VS)

Bishop William Lawrence Professor aan Harvard Business School; zevenvoudig winnaar van de McKinsey Award voor ‘bijdrage van het jaar’ aan *Harvard Business Review*.

Topeconoom en business-strateg; het brein achter concepten als ‘The Five Forces Model’, *value chain thinking*, lokale clusterstrategieën en *shared value*

Auteur van 19 boeken en 130 artikels, o.a. *Competitive Strategy* (1980), *The Competitive Advantage of Nations* (1990), *Green and competitive: ending the stalemate* (1995, met Claas van der Linde), en *The Big Idea: Creating Shared Value* (met Mark Kramer, 2011)

Michael Porter, vlak voor de uitreiking van het eredoctoraat: “Ik zou alle jonge onderzoekers willen aanraden: ‘Kom de deur uit, praat met mensen en zorg dat je werk doet met impact.’”

© KU Leuven | Rob Stevens

vervolg van P.13

Emeritus professor Herman Daems was jarenlang *visiting professor* aan *Harvard Business School*. Hij doceerde er vanaf 1987 samen met Michael Porter het vak 'Competitieve Strategie' en prijst diens talent om complexe problemen eenvoudig te doen lijken: "Michael stelt een issue vast, verzamelt de nodige data en ontwerpt een *framework*. Zo geeft hij bedrijven logische structuren in handen waarmee ze prangende problemen het hoofd kunnen bieden."

Porter lijkt oprecht aangedaan door de speeches en een documentaire die bij wijze van 'visuele laudatio' wordt getoond. In zijn dankwoord schetst hij zijn werkwijze: "Ik geloof dat je, om een complex fenomeen te begrijpen, eerst een stap terug moet zetten. Je moet het juiste model vinden om het probleem te benaderen. Voor ik een paper of boek publiceer, stel ik me altijd de vraag: 'Is de boodschap voldoende vanzelfsprekend?' Ik vind het een compliment dat mijn theorieën 'bevattelijk' worden genoemd."

Pathologische drang

Op het eerste gezicht mag het verrassen dat Porters denken tijdens zijn carrière zoveel kanten op ging. "Ik was nooit van plan om in al die verschillende velden actief te zijn", beken hij. "Maar ik word getriiggerd door de problemen waar bedrijfsleiders en bestuurders in de praktijk tegenaan lopen. Ik voel dan een bijna pathologische drang om het probleem te helpen analyseren. Ik bouw altijd verder op werk dat ik al gedaan heb, maar ik schuif op naar domeinen waar men nog antwoorden zoekt."

In de vroege jaren 80 vestigde Porter zijn reputatie met denkkaders rond de competitiviteit van bedrijven en industrieën. "President Reagan nodigde me uit in een team dat werkte rond de welvaart van de Verenigde Staten en zo ging ik nadenken over de competitiviteit van steden, regio's en landen. Eind jaren 90 mondde dat uit in een zoektocht naar hoe we precies waarde creëren in de maatschappij. Zo ontstonden de ideeën rond *'shared value'* en het inzicht dat we anders naar *business* moeten gaan kijken: niet langer als de oorzaak van sociale problemen, maar juist als een mogelijke oplossing. Dat bracht mijn focus in de 21ste eeuw bij de gezondheidszorg, een van de grootste onopgeloste wereldproblemen."

Vandaag bestudeert Porter de 'politieke industrie' in de Verenigde Staten en haar tekortkomingen: "We hebben goede beleidsmaatregelen, maar ze worden niet geïmplementeerd. Ons politieke systeem lijkt niet in staat in beweging te komen. Waaraan ligt dat?" Porter geeft de 250 aanwezigen op de

“

Ik word getriiggerd door de problemen waar bedrijfsleiders tegenaan lopen. Ik voel dan een bijna pathologische drang om het probleem te helpen analyseren.

Campus Kulak Kortrijk een voorsmaakje van het boek waaraan hij momenteel werkt en dat in 2019 moet verschijnen. Dat doet hij geanimeerd, betrokken. Een mens vraagt zich af waar Porter op z'n 71ste de energie blijft halen.

Ik heb een droom

"Erkenning houdt mij gaande", beantwoordt Porter de ongestelde vraag. "Deze universiteit heeft een langere geschiedenis dan Harvard. Ik beschouw het als de hoogst denkbare eer om vandaag gevierd te worden door mijn vakgenoten, verbonden aan dit instituut van wereldklasse."

Het is maar goed ook, dat Porter kracht put uit dit eredoctoraat – zijn 25ste alweer. Hij krijgt immers geen tijd om te bekomen van de ceremonie of om te genieten van de aansluitende receptie. Zijn entourage leidt hem met zachte hand richting Kortrijk Xpo, waar hij diezelfde avond nog een lezing geeft voor een publiek van 600 mensen. Op uitnodiging van VOKA buigt Michael E. Porter zich een uur lang over de vraag *Why every company needs an augmented reality strategy*. Opnieuw toont hij zich een uitstekende analist en een tegendraadse, maar in wezen hoopvolle denker. De man die ons aan het begin van de middag uitlegde dat je winst kunt maken en tegelijk een wereldprobleem kunt aanpakken, bezweert in Kortrijk Xpo dat mensen – weliswaar met de hulp van *augmented reality* – betere en meer flexibele werkrachten zullen blijven dan machines.

Na de lezing, aan het einde van een lange dag in zijn voetspoor, stellen we Porter een laatste vraag. Loopt er misschien een rode draad van optimisme doorheen zijn oeuvre? Hij glimlacht: "Het is meer dan een rode draad. Ik hoop oprecht dat we anders zullen gaan denken, zodat de maatschappij beter wordt. Ik droom van welvaart, levenskwaliteit en kansen voor iedereen, en van een regering die werkt voor onze belangen." ┘

VIJF JAAR NA DE INTEGRATIE: EEN BALANS

“Het was een nooit geziene herschikking van ons onderwijs-landschap”

Vijf jaar geleden, bij de opening van het academiejaar 2013-2014, beleefde de KU Leuven één van haar meer historische periodes. Het was een relatief stille revolutie, maar eentje die kon tellen. De integratie was een feit. Integratie van wat? Van de hogeschoolopleidingen van het lange type – weet u nog? Integratie waarin? In de universiteit. Integratie waarom? Dat is een vraag voor rector Luc Sels.

TEKST: Ludo Meyvis | CARTOON: Joris Snaet

De integratie betekent dat de vroegere hogeschoolopleidingen van twee cycli sinds het najaar 2013 deel zijn gaan uitmaken van de universiteit. De opleidingen bleven fysiek ter plaatse op de campussen die in 2002 met de KU Leuven de Associatie KU Leuven gevormd hadden. Maar het uitreiken van de diploma's en het personeelsbeleid ressorteerden voortaan onder de KU Leuven, evenals de campusontwikkeling en de verantwoordelijkheid voor het onderzoeksfundament en de kwaliteit in het onderwijs.

"Het ging om een mega-onderneming met erg veel voorbereiding", zegt rector Luc Sels. "Op 1 oktober 2013 kon de integratie formeel gebeuren, maar er ging heel wat aan vooraf. Het was een nooit geziene herschikking van het Vlaamse onderwijslandschap."

"Het is toch ook niet niks hoor, zo'n integratie. Ik heb het zelf meegemaakt, als decaan van Economie en Bedrijfswetenschappen, als rectoraal adviseur integratie, en nu als rector. Vooral de geleidelijke academisering van de opleidingen heeft veel tijd en energie gevraagd, van de collega's op de campussen, van het algemeen beheer en van de hele universiteit. Heel voelbaar was

ook de administratief-technische kant van de zaak. Plots moesten alle lonen door de KU Leuven betaald worden. Dat is vanaf dag één vlekkeloos verlopen. Daarna kwamen er bouwprojecten op sommige campussen, zoals in Brugge. Plots kregen we er duizenden studenten en heel wat collega's bij. De voorbije jaren is ook hard gewerkt aan de uitbouw van onderzoek en de daarvoor benodigde infrastructuur. Dat is allemaal niet niks. En, niet onbelangrijk, we kregen ook te maken met een noodzakelijke verandering in de geesten, zowel in Leuven als op de campussen. Die kwam er natuurlijk niet van 30 september op 1 oktober."

"Voor de campussen leverde deze operatie een positief saldo op, maar ook voor de KU Leuven. Vergeet niet dat de geografische situatie van onze universiteit niet optimaal was. We zijn omringd door concullega's die ook expansie wensen. Door de integratie zijn we hiervoor minder kwetsbaar geworden."

"Via de campussen sluit de KU Leuven ook heel dicht aan bij het lokale sociaaleconomische en culturele weefsel, onder meer bij de plaatselijke opleidings- en onderzoeksbehoeften. Dat is een beweging die erg verschilt

van de internationalisering van de KU Leuven en haar campussen, maar die niet minder belangrijk en niet minder ingrijpend is. Omgekeerd krijgen ook de hogescholen voeling met de internationalisering, tot 2013 vooral een zaak van de universiteit.”

Van bouwproject tot buspasje

Een hele boterham dus. En al die complexe maatregelen hebben goed uitgepakt, vindt Sels. Maar eenzijdig positieve verhalen, dáár trappen wij niet in. “Natuurlijk heeft het proces veel extra werk opgeleverd, energie die je op dat moment niet aan iets anders kon besteden. Docenten kregen plots te maken met collega’s buiten Leuven en Kortrijk. Plots moest de rector niet alleen met Tobback in zee, maar ook met Termont, Landuyt, Close, De Wever, ... Plots ook moest je als bestuurder geregeld zorgen voor een soort integratie-reflex. Die is er nu, maar die was er vijf jaar geleden veel minder. Plots veranderde ook de relatie met de andere universiteiten, al wil ik zeker niet spreken over een verzuring van de verhouding.”

“Het proces heeft implicaties gehad op zoveel vlakken. De KU Leuven moest in zekere zin een nieuw merk worden. Dat zag je in namen en logo’s. Op een bepaald moment, gelukkig niet te lang, moesten we het doen met de @-namen, genre ‘KU Leuven@ThomasMore’. De technische diensten kregen er een reeks grote projecten bij. Maar ook allerlei kleinere uitdagingen doken op: wat met de buspasjes voor studenten van Campus Brussel die in Leuven op kot zitten?”

“Er is in die vijf jaar héél veel gebeurd, maar het blijft natuurlijk een lopend proces. Zo moeten we zorgen

Rector Luc Sels:

Het proces heeft implicaties gehad op zoveel vlakken. De KU Leuven moest in zekere zin een nieuw merk worden.

voor nog meer *senior* academici op de campussen. Logisch, want het aanwervingsbeleid uit de voorbije jaren leverde vooral jong personeel op. Ook het onderzoeksbeleid moet verder uitgebouwd worden, zeker in de richtingen van Wetenschap en Technologie. Verder moeten we sleutelen aan een *interregionale* samenwerking van de campussen en aan internationale samenwerking met nabijgelegen universiteiten net over de grens.”

Verrijkt en verbreed

De balans is positief, vindt de rector. “De integratie is een verrijking. Ik bedoel dat niet in financiële termen, of verwijzend naar de gerealiseerde schaalvoordelen. Ik denk veeleer aan de verrijking met nieuwe collega’s en met mooie opleidingen die een eigen profiel behouden hebben en toch van uitstekend academisch niveau zijn. Ik denk ook aan de verbreding van wat we aankunnen in onderzoek en innovatie. En aan onze identiteit: wie we zijn en waar we voor staan.”

“Maar de integratie was wel een balanceringsoefening tussen noodzakelijke regionale zelfstandigheid en onvermijdelijke centralisering. De geïntegreerde opleidingen wilden we absoluut in de steden houden waar ze altijd gefloreerd hebben. Maar anderzijds: als je het onderzoek wil uitbouwen, en je dus dure infrastructuur moet aanbieden, dan kan je die niet onbeperkt overal te lande organiseren. Dat levert natuurlijk soms discussies op.”

Lustrum met luister

Ook voor *Leuven-Leuven* levert de integratie blijvende punten van aandacht op, zegt Sels. “Er is een verschillende graad van betrokkenheid. Dat is logisch. De integratie heeft twee nieuwe faculteiten gecreëerd: Architectuur en

Industriële Ingenieurswetenschappen. En twee andere faculteiten – Letteren en Economie en Bedrijfswetenschappen – zijn er grondig door veranderd. Ook Rechtsgeleerdheid en Bewegings- en Revalidatiewetenschappen hebben vandaag een campus meer. De overige faculteiten worden er minder door geraakt. Dat maakt een verschil in de mate waarin de integratie door onze professoren en diensten verinnerlijkt is.”

“De integratie is uitgevoerd door de geacademiseerde hogeschoolopleidingen en door de universiteit, maar we mogen niet vergeten dat ze is voortgekomen uit de Associatie. Die blijft heel zinvol werk verrichten, bijvoorbeeld rond de verhouding tussen professionele en academische opleidingen, schakelprogramma’s tussen beide, enzovoort. Maar dat is voer voor een volgend gesprek.”

Nu is het eerst tijd om dit lustrum de gepaste luister te geven. “We gaan met het Gebu op korte termijn campusbezoeken doen. Die zijn vooral voor het personeel bestemd. Later dit academiejaar komen er *events* op alle campussen, waarbij we al wie belangrijk is voor onze campussen willen betrekken. Ik ben niet zo’n fuifnummer, maar bij dit lustrum mogen we echt wel uitvoering stilstaan.”

Vanaf volgende maand zet Campuskrant in elk nummer één van de campussen in de spotlights.

Integratie: Wie, wat, waar?

→ Op 19 juni 1999 ondertekenden 29 Europese ministers van onderwijs de **Bologna-verklaring**. Het doel: de onderlinge mobiliteit en internationale competitiviteit van het Europese hoger onderwijs bevorderen. Daarvoor was de invoering van een uniform Europees gradensysteem met bachelors en masters nodig.

→ Vlaanderen kreeg een tweeledig hoger onderwijs met professionele bachelors enerzijds en academische bachelors en masters anderzijds. In die tweede groep kwamen de universiteitsopleidingen en de – om te vormen – hogeschoolopleidingen van het ‘lange type’. Die laatste werden **geacademiseerd**: ze kregen een volwaardige onderzoekscomponent.

→ De geacademiseerde hogeschoolopleidingen werden **geïntegreerd in een universiteit**. Dat gebeurde in één beweging, bij de start van het academiejaar 2013-2014. Het was vanzelfsprekend een ingrijpend moment voor de betrokken hogescholen en universiteiten, en voor hun personeelsleden en studenten.

→ Binnen de **Associatie KU Leuven** waren er **negen hogescholen** met opleidingen die geïntegreerden. Het ging om opleidingen in de studiegebieden architectuur, industriële ingenieurswetenschappen, handelswetenschappen, milieu- en preventie management, toegepaste taalkunde, journalistiek en bewegings- en revalidatiewetenschappen.

→ De integratie bracht het universitair onderwijs letterlijk dichterbij de student. De KU Leuven biedt vandaag bachelor- en masteropleidingen aan op **veertien campus-sen**, verspreid over **tien steden**: Brussel, Antwerpen, Leuven, Geel, Sint-Katelijne-Waver, Gent, Aalst, Kortrijk, Brugge en Diepenbeek.

→ De integratie leverde ook **twee nieuwe faculteiten** op: de Faculteit Industriële Ingenieurswetenschappen (opgericht in 2011) en de Faculteit Architectuur (opgericht in 2012).

LEVEN
na
LEUVEN

EVA BRUMAGNE, HISTORICA EN ALGEMEEN DIRECTEUR VAN FEMMA

“Ik maak mijn hoofd graag schoon”

Eva Brumagne (51) loodst vrouwenorganisatie Femma in goede banen, bracht een boek uit over opruimen, heeft drie studerende kinderen en twee huisdieren, schrijft een blog en geeft lezingen, en volgt tussendoor nog een paar opleidingen. “Ik doe ook heel veel dingen niét.”

TEKST: Ine Van Houdenhove | FOTO: Rob Stevens

Over tien dagen trouwt Eva Brumagne, daags nadien vertrekt ze op huwelijksreis. “Waarheen? Dat weten we nog niet. Ergens waar de zon schijnt (*lacht*).”

Ze oogt behoorlijk zen, met haar gemberinfusie in de hippe koffiebar, maar het zijn drukke weken voor haar, als algemeen directeur van Femma, en alleenstaande moeder van twee zonen en een dochter die hun weg zoeken in het hoger onderwijs. “Je rol als ouder stopt niet na de jaren van billen afvegen en neuzen snuiten. Ook in deze fase moet je begeleiden. En het is een uitdaging die nog veel meer onder je huid kruipt dan dat zorgende.”

Zelf begon Brumagne halfweg de jaren tachtig aan een studie geschiedenis, ook al raadde zowat iedereen haar dat af omdat de beroepsuitwegen beperkt zouden zijn. “Ik ben mijn ouders dankbaar dat ze steeds zijn blijven benadrukken hoe belangrijk het is om te studeren wat je graag doet.”

Roommate

Eva genoot van het studentenleven, maar haar echte focus was toch wel haar

studie, vertelt ze. Met mooie resultaten als gevolg. Na haar afstuderen kreeg ze een beurs voor een master in *American History* aan een klein staatscollege in Connecticut. “Opeens had ik een wildvreemde *roommate*, communicatie met het thuisfront beperkte zich tot brieven en af en toe een telefoontje ... Ik werd op mijn vingers getikt omdat mijn Engels te Brits was en had elke week een boek te lezen en een paper te schrijven – op een quertyklavier (*lacht*). Maar vooral: tijdens de les, in kleine groepjes, met medestudenten die zelf al les gaven in het middelbaar onderwijs, werd me opeens gevraagd wat *ik* van dat boek dacht ... Een ware cultuurschok, kortom.”

Nadien trok ze naar de ULB om politieke sociologie te gaan studeren. “Ook best pittig: we moesten veel Engels lezen en daar dan in het Frans examens over afleggen. Maar bijzonder interessant om de hedendaagse geschiedenis eens te bekijken vanuit het perspectief van Franstalig Brussel, en de vrijmetselarij (*lacht*).”

Lingerieshows

Met haar drie diploma's op zak kon Eva terecht op de studiedienst van wat toen

nog de KAV heette. “Verwar ons niet met de KVLV, die andere vrouwenorganisatie uit wat vroeger de christelijke zuil werd genoemd. KVLV stamt uit het landbouwersmilieu, terwijl wij voortkomen uit de arbeidersbeweging. Die andere geschiedenis maakt dat we tot op vandaag toch andere accenten leggen.”

“

Mijn partner en ik stellen ieder jaar op 31 december samen een jaarplan op voor de verschillende domeinen van ons leven, ook onze relatie.

Niet lang nadat Brumagne in 2011 algemeen directeur werd, werd KAV omgedoopt tot Femma, een naam die beter past bij het pluralistische karakter dat de organisatie vandaag kenmerkt. “Over twee jaar vieren we ons honderdjarig bestaan. Ook vandaag willen we een organisatie zijn door en voor vrouwen, en bouwen aan een wereld waarin elke vrouw kans heeft om zich te ontplooiën.”

Dat doet Femma met 60 vaste medewerkers, 6.000 vrijwilligers, 60.000 leden en meer dan 30.000 activiteiten per jaar. “We hebben momenteel zo'n 640 groepen in Vlaanderen en Brussel. Wij zorgen voor de omkadering, maar verder doen die groepen vooral waar ze zelf zin in hebben. Van wildbrei-acties organiseren tot lingerieshows bijwonen, fietsen en koken, een museum bezoeken of een proeverij ... Nee, bloemschikken gaat er een beetje uit (*lacht*).”

Schoolpoort

Femna bereikt de meest uiteenlopende

types vrouwen, zegt Brumagne. “Van zeventigplussers uit landelijke gemeentes tot meisjes van amper twintig uit Molenbeek, die een hoofddoek dragen en ook heel fiere Femma-vrouwen zijn. We hebben als één van de eerste sociaal-culturele volwassenenorganisaties superdiverse groepen opgericht, een vijftigtal intussen. Onze medewerkers gaan daarvoor actief op zoek, door vrouwen aan te spreken aan de schoolpoort bijvoorbeeld. Wat onze leden gemeen hebben en wat hen verbindt is dat ze tijd voor zichzelf willen maken en het fijn vinden om dat samen met andere vrouwen te doen.”

Zestigduizend leden is niet niks, maar in de jaren tachtig waren het er meer dan vijf keer zoveel ... Vandaag worden mensen niet meer zo snel lid van een vereniging, zegt Brumagne. “Ook al moeten ze dan wat meer betalen als ze deelnemen aan een activiteit. We bereiken veel meer mensen dan uit ons ledenaantal blijkt. Zo hebben we iedere maand 30.000 unieke bezoekers op onze website.”

“En niet vergeten: wij richten ons op zowat de moeilijkste doelgroep: vrouwen in de beroepsactieve leeftijd, die echt *gesandwich* zitten tussen betaalde en onbetaalde arbeid. Voor negen op tien is het een *struggle* om tijd te vinden voor zichzelf.”

Ontspullen

Tijd voor jezelf maken. Het is een beetje een rode draad in wat Brumagne doet. Vorig jaar schreef ze *Opgeruimd leven. Een roadmap naar tijd en balans*. Het is het boek dat ze zelf had willen lezen toen ze verzoop in een leven met drie kinderen en een drukke baan, zegt ze. “Toen de jongste twee was, volgde ik ook nog eens een dag per week een opleiding. Ik leefde niet, ik *overleefde*. Daar wil ik nooit meer naar terug.”

De ommekeer kwam toen ze acht jaar geleden uit een slecht huwelijk stapte en met drie tieners op een appartement van minder dan 100 vierkante meter belandde: “Ik nam me heel bewust voor om geen verzuurde vrouw te worden, om dit geen invloed te laten hebben op mijn levenskwaliteit.” Ze verdiepte zich in de kunst van het minimalisme. “Uit praktische overwegingen, maar ook omdat je veel gelukkiger wordt als je minder spullen hebt. Om maar te zwijgen van de tijdswinst: een gemiddeld huishouden bevat 300.000 voorwerpen, die allemaal moeten worden onderhouden en opgeborgen.”

Onze herfstcatalogus 2018 is er!

Surf naar www.upl.be en ontdek onze nieuwe en komende titels.

LEUVEN UNIVERSITY PRESS FALL 2018

www.upl.be
info@upl.be
+32 (0)16 32 53 45
UNIVERSITAIRE PERS LEUVEN

f t

“

Je wordt veel gelukkiger met minder spullen. Alleen al de tijdswinst: een gemiddeld huishouden bevat 300.000 voorwerpen, die allemaal moeten worden onderhouden en opgeborgen.

Sindsdien is ze een vurig pleitbezorger van organiseren en, vooral, *ontspullen*: “Rommel leidt af van de dingen die echt belangrijk zijn in je leven. In mijn boek geef ik een heleboel praktische tips om de rommel aan te pakken in je huis, je werk en je hoofd. Zo creëer je ruimte en tijd voor wat je belangrijk vindt. En rust in huis is rust in je hoofd...”

Jaarplan

Om haar boek te schrijven nam Brumagne vrij en dook ze vijf weken lang elke dag onder in de bibliotheek van de Faculteit Godgeleerdheid. “Een plek waar ik wel vaker ga werken. De tijd lijkt er trager te gaan. Heel inspirerend als je bezig bent aan een boek over hoe het monster tijd te bedwingen (*lacht*).”

En hoe doe je dat, behalve door te ontspullen? “Door goed te weten wat voor jou belangrijk is en daar bewust tijd voor te maken. En andere dingen los te laten. Mijn partner en ik stellen ieder jaar op 31 december samen een jaarplan op voor de verschillende domeinen van ons leven, ook onze relatie.” Het is geen rigide planning, benadrukt ze. “Ik vind het superbelangrijk om ook het onverwachte te omarmen. Het gaat er niet om dat je elke minuut plant en managet, het gaat om: hoe kan ik mijn tijd zo organiseren dat ik tijd heb voor wat mij gelukkig maakt?”

“Nog steeds zijn er momenten dat alles samen lijkt te komen en ik me overweldigd voel. Maar ik heb inmiddels wel heel wat tools om weer grip te krijgen.”

Frietvriendschap

Op haar blog *Evamaaktschoon* gaat het niet alleen over minimaliseren

Wie is Eva Brumagne?

*1967 in Leuven

Gestudeerd

1985-1989: Moderne Geschiedenis (KU Leuven)

1989-1990: Master of Arts in American History (Eastern Connecticut State University)

1990-1991: Certificat complémentaire en sociologie politique (ULB)

2004-2005: Procesgericht leiderschap (UCLL)

Loopbaan

1991-2001: studiedienst KAV

2001-2004: coördinator Ecolife vzw

2004-2009: directeur communicatie KAV

2009-2011: adjunct-algemeen directeur KAV

2011-2018: algemeen directeur Femma

Boeken

Zuinig Leven (1997)

Opgeruimd Leven (2017)

Blog

evamaaktschoon.wordpress.com

Privé

Pasgetrouwd
Heeft twee zonen en een dochter

Woont in Heverlee

en organiseren, maar ook over leren leven met Willy, de hond die haar in de schoot gevallen is, en over alle andere dingen die letterlijk of figuurlijk haar pad kruisen. “Het was een collega die me aanspoorde om met een blog te beginnen. Ze zei dat er een wereld voor me zou opengaan en ze had gelijk. Schrijven zet me aan tot reflecteren, het helpt me mezelf en de wereld een beetje beter te begrijpen, het zorgt dat ik mijn hoofd schoon kan maken. En de warme reacties die je krijgt, blazen me soms van mijn sokken.” Ze lacht: “Maar toen onze organisatie onlangs werd gevisiteerd en één van de visitatoren mijn blog gelezen bleek te hebben, had ik dat toch niet zien aankomen.”

Ook *Opgeruimd Leven* kreeg veel weerklank: Brumagne wordt geregeld gevraagd om een lezing te geven. “Ik ga nu ook met de CM samenwerken en ik ben een opleiding tot lifecoach begonnen. Daar hoop ik ooit iets mee te kunnen doen. Het is allemaal nog heel pril, maar bij Femma benadrukken we altijd dat je zelf aan het stuur moet staan van je leven en dat je je eigen kooi moet openzetten. Ik wil graag onderzoeken wat dat voor mij kan betekenen.”

Intussen volgt ze ook nog een cursus textiele kunst. Hoe krijgt ze alle dingen die ze doet gedaan? “Dat vragen mensen me wel vaker, en mijn standaardwoord is: ik doe ook heel veel dingen niét. Zoals tv-kijken bijvoorbeeld. Ik kan over geen enkel programma meepraten en dat is oké. Daarnaast probeer ik te combineren: dankzij mijn vouwfiets, waarmee ik tussen vergaderplekken en stations pendel, hoef ik ’s avonds niet meer naar de fitness. Met één koppel onderhouden we een frietvriendschap, zodat we elkaar kun-

nen zien zonder te hoeven koken. En ik werk ook wel snel.”

Zelfsturende teams

Dat laatste zou van pas kunnen komen bij het experiment dat alle Femma-medewerkers vanaf januari te wachten staat: “Eén jaar lang gaan we uitproberen wat een dertigurenwerkweek met ons doet. Zal die ons gelukkiger maken? Is minder werken de weg

“

Wordt het niet eens tijd dat we het ideaal van de hardwerkende Vlaming verruilen voor dat van de gelukkig werkende mens?

naar tijd en balans?” Femma doet hiermee echt pionierswerk in Vlaanderen, zegt Brumagne. “Voor tachtig procent voorzien we vervanging, de overige twintig procent halen we uit efficiëntiewinst die we gerealiseerd hebben door de arbeidsprocessen binnen onze organisatie onder de loep te nemen.”

De afgelopen jaren is Femma geëvolueerd van een klassieke organisatie, waarin volgens Brumagne veel te veel tijd ging naar structureel overleg, naar één die resultaatgericht en tijds- en

plaatsongebonden werkt: “We gaan nu nog een stapje verder: we zijn in volle transitie naar zelforganiserend en zelfsturend werken, met teams die zelf bepalen wat ze doen om hun doel te bereiken, en hoe ze het werk verdelen. Eerlijk gezegd: ik heb geen idee waar mijn collega’s nu zijn of waar ze mee bezig zijn ... en ik hoef dat ook niet te weten.”

Citroenloopbaan

Het dertigurenwerkweekexperiment wordt wetenschappelijk omkaderd door onderzoekers van de VUB. “Om de effecten goed in kaart te brengen, zijn we nu al bezig met registreren waar onze tijd naartoe gaat. Die gegevens zullen worden vergeleken met metingen tijdens de dertigurenwerkweek. Ook de impact op onze partners en kinderen zal worden onderzocht.”

Bedoeling is om gegevens te verzamelen die het maatschappelijke debat kunnen voeden. “Bij Femma geloven we heel hard in collectieve arbeidsduurvermindering, als tegenwicht voor de citroenloopbaan, waarin mensen tussen hun 25ste en hun 55ste worden uitgeknepen. Het is aangetoond dat minder uren betaalde arbeid vervullen een enorm effect heeft op het welzijn. Is het niet eens tijd dat we het ideaal van de hardwerkende Vlaming verruilen voor dat van de gelukkig werkende mens?”

En waarom bestaat er eigenlijk geen Femma voor mannen? Brumagne lacht. “We zeggen vaak dat zo’n organisatie er eigenlijk zou moeten zijn. Maar wij gaan dat niet organiseren, dat zou een beetje bevoogdend zijn, niet? Ook mannen zitten vaak gevangen in stereotiepe verwachtingspatronen, dat is waar. Maar ze moeten zichzelf emanciperen.”

OP
KOT

ERNO MCCRAE HEEFT EEN HART VOOR SPORT EN SCHOTLAND

“Natuurlijk droom ik van de Olympische Spelen”

Voor één keer trekken we niet naar een kot, maar naar de kamer van een student thuis. In Everberg om precies te zijn. Even twijfel ik: zal ik de twaalf kilometer vanuit Leuven centrum met de fiets dan wel met de bus overbruggen? De gemakzucht – de bus dus – haalt het. Dan is de jongeman die ik ga bezoeken een pak sportiever: Erno McCrae won twee maanden geleden het WK crosscountry mountainbike voor universiteitsstudenten.

Als ik op de bestemming aankom, blijkt de MTB-topper boven een fietswinkel te wonen. “Ja, ik zit dicht bij de bron”, lacht Erno McCrae (22) bij de begroeting. “Dit is de winkel van Jan, mijn stiefvader. Ik krijg al wat ik nodig heb om te mountainbiken, maar extraatjes die niet strikt noodzakelijk zijn om te koersen moet ik zelf betalen.”

Jan is er onrechtstreeks verantwoordelijk voor dat Erno én zijn broer door het koersvirus werden gebeten. “Tien jaar geleden kwam ik toevallig in zijn winkel terecht: op weg naar school had ik fietspech gekregen. Bleek dat Jan ook een wielploeg had. Mijn broer en ik fietsten al wel veel, maar hadden nooit eerder stilgestaan bij het idee dat je deze sport ook in competitie zou kunnen beoefenen. Die ontmoeting heeft dus veel betekend, ook voor onze moeder: door mee te gaan naar onze koersen heeft ze Jan leren kennen.”

01/ Medaille

“Mijn gouden medaille, in augustus behaald op het WK crosscountry voor universiteitsstudenten in Portugal. Nadat ik er niet in geslaagd was me te kwalificeren voor het EK bij de elite in Glasgow, had ik van deze titel het hoofdoel voor dit seizoen gemaakt. In mijn kast liggen ook al verschillende kampioenstruiken die ik in de jeugdreeksen heb behaald. Ik haal doorgaans een meer dan be-

hoorlijk niveau, maar zou graag toch eens een topprestatie neerzetten in wereldbekerwedstrijden. Die vallen altijd rond blokperiodes, wat het lastig maakt. Momenteel studeer ik halftijds – vermits ik al een master kinesitherapie heb, kan ik een aantal vakken in lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen overslaan – en kan ik meer trainen. Er is zeker nog ruimte voor progressie. Ik droom van Europese en wereldtitels bij de profs en, zoals elke topsporter, van de Olympische Spelen. Tokio 2020 komt misschien nog wat te vroeg. Alhoewel ... je weet nooit.”

02/ Posters

“Iedere sporter is bezig met zijn lichaam. Je moet de limieten ervan opzoeken, je zwakke schakel vinden – in mijn geval de rug – en die sterker maken. Ik vind trouwens dat het menselijk lichaam mooi in elkaar zit. Tijdens mijn studie kine heb ik veel gehad aan de posters van het spier- en het zenuwstelsel boven mijn bureau. Zelfs tijdens pauzes, wanneer ik op mijn stoel achterover leunde, zat ik te kijken hoe de spieren lopen en was ik met anatomie bezig. Ik laat die posters bewust op mijn kamer hangen. Zo houd ik die kennis warm.”

03/ Kasteelfoto

“Deze foto van het Eilean Donan Castle in de Highlands staat symbool voor een stukje van mijn roots: mijn vader is van Schotland afkomstig. Zelf ben ik geboren in de kuststad Prestwick en ik bracht er ook mijn eerste negen levensjaren door. Eilean Donan Castle is het kasteel van de MacRaith-clan, waar ik van afstam. Ik ben trots op die link met de Highlands. Dat ik zonder zonnecrème zéér snel verbrand op training is overigens ook typisch Schots. Mijn vrienden grappen dat ze een zonnebril moeten dragen als ik zonder T-shirt rondloop: ofwel zie

ik oogverblindend wit ofwel vuurrood (lacht). Hoe ik tegen de sport aankijk, is eigen aan de positieve Schotse mentaliteit. Voor Schotten is het plezier dat je beleeft in je sport belangrijker dan de prestatie op zich.”

04/ Horlogekoftertje

“Het mechanische van een horloge fascineert mij: vijftig kleine stukjes metaal die met veel geduld verwerkt zijn tot een machine die nauwkeurig de tijd registreert. Elk horloge in dit koffertje heeft zijn eigen verhaal. Het eerste uurwerk dat ik zelf kocht is uiteraard heel speciaal, maar het zakhorloge dat ik gebruikte tijdens mijn stage cardiologie om de polsslag van patiënten te meten, is dat ook. Verder zitten er twee uurwerken bij van mijn grootvader, die vorig jaar overleed. Als ik die omdoe, is hij opnieuw dichtbij. Dat ik een horloge opwind dat hij destijds ook opgewonden heeft, vind ik een mooie gedachte.”

TEKST: Peter Van Dyck | FOTO'S: Rob Stevens

COLOFON

Campuskrant, maandelijks tijdschrift van de KU Leuven voor alumni, personeel en studenten.

Een realisatie van de Nieuwsdienst

Hoofdredactie Sigrid Somers, Reiner Van Hove | **Redactie** Pieter-Jan Borgeloen, Ilse Frederickx, Ludo Meyvis, Rob Stevens, Ine Van Houdenhove, Wouter Verbeylen | **Medewerkers** Katrien Bollen, Tine Danschutter, Iris Lambrigts, Shana Michiels, Julia Nienaber, Anke Vander Elst, Bregt Van Hoeyveld, Inge Verbruggen | **Freelancers** Barbara De Munnynck, Lien Lammar, Ines Minten, Peter Van Dyck | **Redactieadres** Naamsestraat 22, bus 5002, 3000 Leuven, T 016 32 40 13, nieuws@kuleuven.be | **Adreswijzigingen** KU Leuven Dienst Alumni, Naamsestraat 22, bus 5601, 3000 Leuven, info@alum.kuleuven.be | **Grafisch ontwerp** Jansen & Jansen, Gent | **Lay-out en zetwerk** Wouter Verbeylen | **Fotografie** Rob Stevens | **Cartoons** Joris Snaet | **Illustraties** Gudrun Makelberge | **Reclameregie** Inge Verbruggen, T 016 32 40 15, inge.verbruggen@kuleuven.be | **Oplage** 26.200 ex. | **Drukwerk** Eco Print Center, Lokeren. Campuskrant wordt gedrukt met milieuvriendelijke waterloze druktechnologie. | **Verantwoordelijke uitgever** Bruno Lambrecht, Naamsestraat 22, bus 5000, 3000 Leuven

Een abonnement (10 euro / jaar) nemen of stopzetten? Stuur een mailtje naar nieuws@kuleuven.be

Copyright artikels Artikels kunnen overgenomen worden mits toestemming.

Het volgende nummer van Campuskrant verschijnt op 21 november 2018.

Ligging

Everberg

Man des kamers

Erno McCrae (22), master revalidatiewetenschappen en kinesitherapie, studeert nu lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen

Plus

“Thuis wonen is heel praktisch voor een sportman. Mijn moeder wast mijn sportkleding en zorgt ervoor dat ik gezond eet.”

Minus

“Het is een zolderkamer: ik moet véél trappen doen en in de zomer kan het hier snikheet zijn.”

Is jouw kot ook een inkijkje waard? Laat het ons weten via nieuws@kuleuven.be

SPEED
DATE

In 22 vragen naar hoofd en hart
van Stefaan Saeys

Stefaan Saeys:
"Mensen die rond
de pot draaien of
niet oprecht zijn:
ik heb er een hekel
aan. Zeg de dingen
zoals ze zijn en dan
kunnen we samen
kijken hoe we
eruit geraken."

Stefaan Saeys (52) is directeur van de Technische Diensten.

TEKST: Ine Van Houdenhove | FOTO: Rob Stevens

“Toch blij dat ik geen leraar wiskunde geworden ben”

© KU Leuven | Rob Stevens

01/ Wat wilde u 'later' worden?

“Leraar wiskunde. Maar toen ik bij wijze van test meedeed aan het ingangsexamen voor burgerlijk ingenieur en er door bleek te zijn, was er toch wat familiale druk om aan de studie te beginnen. Nadien kon ik nog altijd gaan lesgeven, was de redenering. Achteraf ben ik wel blij dat ik geen leraar wiskunde geworden ben, ik had dat beroep in mijn jeugd toch een beetje geïdealiseerd.”

02/ Op welke job bent u jaloers?

“Op kunstenaars, mensen die in hun eigen wereldje leven en vanuit niets iets kunnen maken.”

03/ Hebt u een motto?

“*Hakuna matata!* Toen mijn oudste dochter achttien werd, zijn we samen naar New York geweest. Op Broadway hebben we *The Lion King* gezien en zo wil ik in het leven staan: maak je niet te veel zorgen, maar maak er het beste van.”

04/ Welk boek ligt er op uw nachtkastje?

“Ik lees niet zoveel, maar ik hou bijvoorbeeld wel van het werk van Philip Roth.”

05/ Aan welk project zou u meteen beginnen als geld geen factor was?

“Dan zou ik het energievraagstuk aanpakken. Er moet een CO₂-reductie komen. En er bestaan vandaag zoveel oplossingen, maar omdat geld een factor is, doen we niet wat we collectief zouden moeten doen.”

06/ Welk goed voornemen kan u maar niet volhouden?

“Meer sporten. Ik begin elke keer met goede moed en op het moment dat ik twaalf, vijftien kilometer kan lopen, haak ik om de één of andere reden af en moet ik weer van bijna nul beginnen. Het lukt me wel om geregeld met mijn e-bike naar het werk te komen.”

07/ Wat is uw beste eigenschap?

“Ik probeer altijd in oplossingen te denken, eerder dan problemen te analyseren. Ervoor zorgen dat de zaken vooruitgaan en daarbij zoveel mogelijk rekening houden met andere mensen op wie een beslissing impact heeft.”

08/ Waaraan hebt u een hekel?

“Aan mensen die rond de pot draaien, niet oprecht zijn of oneerlijk zijn. Zeg de dingen zoals ze zijn en dan kunnen we samen kijken hoe we eruit geraken.”

“

Mijn motto?
Hakuna matata!
Zo wil ik in het leven staan: maak je niet te veel zorgen, maar maak er het beste van.

09/ Wat is uw grootste angst?

“Ziek worden, of één van mijn kinderen of geliefden ziek zien worden. We zijn onlangs een collega verloren aan een ernstige ziekte. Op zo'n moment valt er geen oplossing te zoeken.”

10/ Wat is uw meest onhebbelijke karaktertrek?

“Het moet vooruit gaan van mij, en wellicht durf ik daarom weleens te snel te gaan. Ik ben nogal ongeduldig.”

11/ Welk voorwerp zou u redden als uw huis in brand stond?

“Foto's, de schilderijen die mijn moeder gemaakt heeft ... Je kan alles vervangen behalve die dingen waar je je eigen ziel hebt ingelegd.”

12/ Wat is de ergste job die u ooit hebt gedaan?

“Ik heb drie jaar als jobstudent kratten schoongemaakt in het distributiecentrum van Delhaize. Repetitief werk en op den duur stonk je zelf ook naar rotte groenten en fruit ... (*lacht*) Maar het verdiende goed en ik had geld nodig om elektronikamateriaal te kopen, toen mijn grote hobby. Niets dan respect trouwens voor de mensen die dat werk dag in dag uit doen.”

13/ Wat is de belangrijkste les die het leven u heeft geleerd?

“Het leven is nooit alleen maar leuk. Maar je hebt meer zelf in de hand dan mensen soms denken: je bepaalt zelf hoe je naar de dingen kijkt en ermee omgaat. Je impact op wat anderen doen daarentegen is bitter klein.”

14/ Wat was het meest pakkende moment van uw leven tot dusver?

“De geboorte van onze drie kinderen. En een jaar of zes geleden heb ik met een paar collega's in de Franse Alpen een top van boven de vierduizend meter beklommen. Als je dan boven staat, voel je je haast letterlijk *on top of the world*. Dat gevoel zal me altijd bijblijven.”

15/ Van welke gewoonte zou u af willen?

“Als er chips of koekjes in huis zijn, kan ik daar maar moeilijk afblijven.”

16/ Wat zit er in uw cd-speler?

“Ik heb een heel brede muzieksmaak, ik sta open voor alles. Maar iets wat ik geregeld opzet, is het vierde pianoconcerto van Beethoven, in de uitvoering van Vladimir Ashkenazy. Ook van Pink Floyd kan ik kippenvel krijgen.”

17/ Wat is het dichtste dat u ooit bij de dood geweest bent?

“Ik ben ooit in Firenze gecrasht met mijn

motor. De motor was volledig vernield, zelf heb ik heel veel geluk gehad.”

18/ Wat was uw meest recente vakantiebestemming?

“Mijn oudste dochter is na haar afstuderen één jaar in Australië gaan wonen. We zijn haar daar onlangs gaan bezoeken. En een paar keer per jaar ga ik skiën. Dat sla ik nooit over.”

19/ Wat zou u graag beter kunnen?

“Ik zou graag muziek kunnen spelen.”

20/ Is er iets waar u al lang van droomt om te doen?

“Zoals mijn dochter gedaan heeft, alles achterlaten en jezelf aan de andere kant van de wereld voor een stukje gaan heruitvinden, dat vind ik geweldig. Veel mensen blijven, zelfs na hun pensioen bijvoorbeeld, vastzitten in een stramien. Ik hoop voor mezelf dat ik nog eens een wending kan geven aan mijn leven, wat het ook moge zijn. Misschien iets met basket ... ik heb het zelf lang gespeeld en met jongeren bezig zijn, bijvoorbeeld als coach, spreekt me wel aan.”

21/ Waarop bent u het meest trots?

“Dat ik al zo lang – achtentwintig jaar intussen – mag meebouwen – ook letterlijk – aan deze universiteit. Binnen de Technische Diensten mogen we trots zijn, op voor wie we werken en op wat we doen.”

22/ Wat zullen we over vijftig jaar onbegrijpelijk vinden?

“De manier waarop we vandaag omgaan met energie. En de wegwerpeconomie waarin we terechtgekomen zijn. Net zoals wij ons afvragen hoe onze ouders en grootouders onze waterlopen zo hebben kunnen laten vervuilen, zullen onze kinderen zich afvragen hoe het zo ver is kunnen komen. We dragen een verpletterende collectieve verantwoordelijkheid. Het gaat over het voortbestaan van de welvaart op onze planeet.”

© KUI Leuven | Rob Stevens

IN BEELD

Kasteelheren in spe

De kantelen van deze bescheiden burcht boden op 20 en 21 oktober een goed uitzicht op het echte werk: het Arenbergkasteel. Met een mix van technologie, amusement, culinaire ontdekkingen en zowel historische als futuristische activiteiten werd tijdens dat weekend het startschot gegeven voor het festival 'Vijf eeuwen Arenberg'. Het was een openingsfeest in de traditie van de adellijke familie zelf. Want ook zij organiseerden destijds op het domein grootse evenementen – met sensationele nieuwigheden als luchtballonnen en elektrische verlichting – die duizenden mensen uit de omgeving op de been brachten.

i Lees ook het artikel op P.10-11

MODERNE TIJDEN

Gebruiksaanwijzing voor de hedendaagse mens

BIJNA ALLE AZIATEN DRAGEN EEN BRILLETJE. WIJ WELDRA OOK?

Kortzichtigheid troef

In Zuidoost-Azië neemt bijziendheid epidemische proporties aan. Men doopte het al de *myopia boom*, met lokale pieken tot 90 procent. Als het in het oosten regent, druppelt het dan bij ons? Komt er ook hier een bijziende generatie aan?

TEKST: Wouter Verbeulen | ILLUSTRATIE: Gudrun Makelberge

Voor een klare kijk op de zaak kloppen we aan bij professor Ingele Casteels. Zij is kinderoogarts en diensthoofd oogziekten aan UZ Leuven. "In Zuidoost-Azië mag je inderdaad wel van een epidemie spreken", zegt ze. "In sommige stedelijke gebieden is vandaag al 85 procent van de jongeren bijziend of myoop, wat dus wil zeggen dat ze in de verte onscherp zien. Maar die cijfers mag je niet zomaar naar West-Europa extrapoleren. In Azië was er altijd al meer bijziendheid, en het is nog onduidelijk wat daar de juiste verklaring voor is. Ze hebben sowieso andere ogen dan de gemiddelde westerling, met veel meer pigment erin."

"Anderzijds: ook in de Verenigde Staten steeg bijziendheid de laatste dertig jaar, van 25 naar 44 procent, en in Europa is die trend er ook. Voor België heb ik geen exacte cijfers, maar het is heel goed mogelijk dat myopie ook hier stevig toeneemt. Ik zie zelf toch veel meer 'brillettjes' dan vroeger."

Scherpstaren

Casteels legt even uit wat er misgaat in een bijziend oog. "Onze oogbollen groeien met ons mee. Maar als ze in de lengte iets te lang worden, dan valt het beeld van een voorwerp in de verte vóór ons netvlies in plaats van er netjes op, waardoor we het wazig zien. Meestal zie je klasieke 'schoolbijziendheid' rond 11-12 jaar ontstaan, en ze stabiliseert logischerwijs ook wanneer wij – en onze ogen – ophouden met groeien."

Maar waarom gebeurt dat bij het ene kind wel en bij het andere niet? "Een waterdichte verklaring

hebben we nog altijd niet, vrees ik", geeft Casteels toe. "Vroeger dacht men dat het vooral genetisch was. Je maakt inderdaad veel meer kans met twee bijziende ouders. Maar dat alleen verklaart die enorme toename van vandaag niet. Daarvoor moeten we naar onze veranderde omgeving en gewoontes kijken. We zijn meer in steden gaan wonen, we zitten vaker binnen, onze kinderen zitten vandaag ook véél langer – onafgebroken – op hun smartphone of hun computer dan dat ze vroeger een boek lazen."

"Die link tussen bijziendheid en 'nabijwerk' zoals lezen is al vaak vastgesteld. Bij orthodoxe Joden, waar jongens traditioneel veel meer met hun neus in de boeken zitten dan meisjes, zijn er opvallend meer bijziende jongens dan meis-

jes. En bij de keuring van rekruten voor WO II zag men meer bijziendheid bij officieren – toch meestal studerende mensen – dan bij de gewone soldaten. Het exacte mechanisme erachter kennen we nog niet, maar dat houdt ons niet tegen om erover na te denken en de bijziendheid proberen af te remmen."

Meer glas a.u.b.

Casteels somt een aantal behandelingen op, van corrigerende en multifocale brillen, over nachtblenzen die de oogbol vooraan kunstmatig inkorten, tot het druppelen van atropine, een extract uit wolfskers. "Elke regio heeft zowat zijn eigen methodes. Dat druppelen gebeurt bijvoorbeeld massaal in Taiwan en Singapore, en raakt nu ook bij ons ingeburgerd als preventieve maatregel. Maar vaak zijn ze slechts een tijdelijke rem, en dan nog alleen op de toename van de bijziendheid, niet op het ontstaan ervan."

Eén behandeling springt eruit, en ze blinkt uit in eenvoud: "Buiten spelen, in het volle daglicht. Het is ook de enige behandeling waarvan bewezen is dat ze het ontstaan van bijziendheid kan voorkomen. Hoe dat komt, is weer een andere vraag. Is het door meer lichtinval in het oog, door meer vitamine D? Groeit het oog minder doordat er in het zonlicht meer dopaminehormoon vrijkomt? Het zijn allemaal nog maar theorieën – maar het werkt dus wel."

Binnen zitten op zich kan dus nog eerder een boosdoener zijn dan wát men daar uitvoert. "En dus vragen we aan de ouders van bijziende patiëntjes altijd: spelen ze wel voldoende buiten?"

Oogarts Ingele Casteels:

Er moet veel meer glas komen in de klaslokalen waar onze kinderen uren per dag slijten.

Ik raad het sowieso elke ouder aan: laat je kind enkele uren per dag buiten spelen. Dat is niet evident, zeker tijdens de donkere wintermaanden, maar het loont de moeite. Er moet ook veel meer glas komen in de klaslokalen waar onze kinderen uren per dag doorbrengen, en ze moeten zoveel mogelijk buiten op lesvrije momenten."

Samenvattend: hoe erg is de *myopia boom*? "We moeten niet dramatiseren: de meeste mensen zijn nog altijd licht bijziend, en dat los je op met een brillette of lenzen. Deze boom zorgt vooral voor extra kosten in de gezondheidszorg. Maar ook het aantal zwaar bijzienden – dioptrie -6 en meer – neemt wereldwijd toe, met alle risico's van dien. Bij een langere oogbol heb je namelijk meer kans dat je gaatjes krijgt in het dunner netvlies, dat het loskomt, of dat je ernstige aandoeningen krijgt zoals cataract of glaucoom. Daar word je in het ergste geval blind van."

Conclusie:

Onze kinderen moeten dringend meer buiten spelen, willen ze later niet massaal gaan brillen.

